

FLR

FØROYSKT LÓGAR RIT
FAROESE LAW REVIEW

vol. 6, no. 3, mai – 2007

Trætur og Javnan

Dennis Holm

A Bottom-up Solution to Municipal
Amalgamation in the Faroes

Kári á Rógvi

Kvinnur í Valskipan

Fasti Gerðarrættur

FLR

FØROYSKT LÓGAR RIT
FAROESE LAW REVIEW

vol. 6, no. 3, mai – 2007

Trætur og Javnan

Dennis Holm

A Bottom-up Solution to Municipal
Amalgamation in the Faroes

Kári á Rógvi

Kvinnur í Valskipan

Fasti Gerðarrættur

Føroyskt Lógar Rit (Faroese Law Review) vol. 6, no. 3, 2007.

© 2007, Felagið Føroyskt Lógar Rit og greinahøvundarnir. Øll rættindi vard.

Tað er ikki loyvt á nakran hátt at endurgeva úr ritinum uttan skrivligt loyvi frá høvundum og ritstjórn.

Vanligar ávísingar eru loyvdar. Vit mæla til henda hátt: 6 FLR (2007) 32

Ritstjórnað hava: Kári á Rógvi, Bárður Larsen, Rúni Rasmussen og Jógvan Elias Winther Poulsen.

Tilskrift: postboks 2093, 165 Argir

Teldupostur: flr@flr.fo

Heimasíða: www.flr.fo

Ongin ábyrgdan fyri gerðir hjá persónum ella stovnum grundað á tilfar í hesum riti verður viðurkend.

ISSN 1601-0809

Umbróting, prent og hefting: Føroyaprent

Føroyskt Lógar Rit (Faroese Law Review) vol. 6, no. 3, 2007.

© 2007, Føroyskt Lógar Rit and the respective authors. All rights reserved.

No parts of this publication may be reproduced in any way without the prior written permission of the authors and the editors.

Usual citations are allowed. We recommend this mode 6 Faroese Law Review (2007) 32

Editors: Kári á Rógvi, Bárður Larsen, Rúni Rasmussen og Jógvan Elias Winther Poulsen.

Address: P.O. Box 2093, FO-165 Argir, Faroe Islands.

E-mail: flr@flr.fo

Homepage: www.flr.fo

No responsibility for loss to any person or body acting or refraining from acting as a result of any contents of this publication will be accepted.

ISSN 1601-0809

Printing: Føroyaprent

Innihald / Content

Oddagrein / Editorial	Síða / Page	4
FLR		
At halda FLR / Subscribing to FLR	Síða / Page	8
Dennis Holm		
A Bottom-up Solution to Municipal Amalgamation in the Faroes	Síða / Page	10
Kári á Rógvi		
Kvinnur í Valskipan	Síða / Page	24
Fasti Gerðarrættur	Síða / Page	44

Føroysk rættarskipan

Nakað av ógreiðu hevur valdað um føroyska rættarskipan í nógv ár. Upprunaliga rættarskipan okkara gjørdist lýðandi skipan kongs og var síðan mestsum av óvart drigin inn í donsku rættarskipanina.

Hetta er løgið á mangan hátt, tí oftast, tá ið smáland í Europa verða tengd at størri londum, varðveita tey egnu rættarskipanir sína. Fyri sunnan okkum hava eittnú Skotland, Man og Kanaloyggjar egnu rættarskipanir, umenn tær eru samskipaðar við Bretska meginrættarkervið.

Enn meiri merkisvert er hetta, tá ið vit hugsa um skipaninar í Íslandi og Grønlandi. Ísland hevði egna skipan og leingi var Landsyvirrætturin kærudómstólur í íslenskum málum við Hægstarætti í Keypmannahavn sum ovasta rætti. Sambandslógin í 1918 staðfesti hesa skipan samt heimilaði íslendingum at yvirtaka málsøkið hægstarætt. Meðan londini bæði høvdu felags hægstarætt var ongin trupulleiki hjá honum at døma út frá íslensku stjórnarskipan og lógum í íslenskum málum, tó at nakað stríði stóðst av umseting.

Í Grønlandi hava danir gjørt stórverk at leita aftur á fornar venjur hjá inuittum og skipaðu rættarkervi við landsrætti. Hægri kæra er tó til Eystara Landsrættar heldur enn beinleiðis til Hægstarættar.

Føroya Rættur, tó danskur stovnur, er nakað merktur av, at føroyskt er rættarmál, men tá ið úrskurðir, kæruviðgerð, ákærvald, lærubøkur og annað týðandi oftast eru á donskum, verður málið meira enn annars tillagað og blandað.

Føroya rættur hevur tó ofta havt sera hugaðar danskar dómamar, tiltikin er Bjørk sorinskrivari, ið bæði gav út dómssavn eitt skifti og skrivaði verkið Færøsk Bygderet. Men ongin ætlan er um at menna føroyska rættarkervið, hvørki hvat ræður um kunnleika til innihaldsliga føroyska lóg – sum bygdar- og jarðarlóg – ella føroysk sum rættarmál, bæði málsliga og fagliga væl egnað.

Spell, at føroyska rættarkervið ikki hevur vakt hugin hjá dómárum og frøðingum á sama hátt sum tann grønlandska, spell eisini at føroyingar ikki sjálvir hava gjørt sín part at skipa lögfrøði sum granskingar og undirvísingarfarak á Fróðskarparsetrinum. Tann nývunna heimildin at skipa egnar dómstólar í fyrstu atløgu og á kærustigi tykist ikki at fara at verða brúkt enn á sinni.

Men luturin hjá Føroyskum Lógar Riti skal ikki liggja eftir. Vit fegnast um, at Fasta Gerðarrættur er komin og við honum, at føroyingar aftur døma føroyingar og skipa og grunda dómar sínar á føroyskan vøll. Hin ,gamli runnur á Føroya vølli‘ hevur skotið nýggjan sprota.

Vit fara treystliga undir at prenta úrskurðir hjá Fasta Gerðarrætti og vóna, at eisini aðrir rættir og kærustovnar fara at lata okkum týðandi úrskurðir at kunngerða.

Faroese Court System

For many years, confusion has reigned concerning the Faroese court system. Our ancient courts were gradually subsumed by the kings and almost by accident drawn in to the Danish justice system.

This is odd in many ways because when small countries in Europe are associated to larger countries usually maintain their own justice system. To our south, for instance, Scotland, Isle of Man and the Channel Islands have their own justice systems, albeit ultimately coordinated with the main British judiciary infrastructure.

Stranger still when we consider the arrangements in Iceland and Greenland. Iceland had its judiciary and for a long while, the Land's Court of Appeal was the appeal court in Icelandic matters with the Supreme Court in Copenhagen as the ultimate tribunal. The Union Act of 1918 reaffirmed this arrangement in addition to allowing the Icelanders to assume control over the policy area Supreme Court. All the while the two lands shared this common Supreme Court, there was no problem for Danes to adjudicate matters based on the Icelandic Constitution and laws in Icelandic matters, even though translation was somewhat burdensome.

In Greenland, the Danes have made great accomplishments in searching for ancient judicial practises of the Inuits and have organised a judiciary with a Greenland Appeal Court. Higher appeal is, however, to the Danish Eastern High Court rather than directly to the Supreme Court.

The Faroese Court although a Danish institution is somewhat marked by use of Faroese as official language in court, however, when judgements, appeal procedure, prosecution, textbooks and other crucial materials are in Danish, the language gets mixed and adapted more than usually.

The Faroese Court has had a number of very committed, renowned is Judge Bjørk who published a case report for a while and wrote the celebrated scholarly work Faroese Village Law. However, no coordinated plan to develop the Faroese justice system exists, neither concerning the furtherance of knowledge of substantive Faroese law – like village- and land law – nor of Faroese as court language adequate both in all respects.

It is regrettable that the idea of a Faroese justice system has not awoken the interest of judges and scholars in the same way as in case of Greenland, regrettable that the Faroese themselves have not done their part in establishing law as a subject of research and teaching at the Faroese University. The newly vindicated power to create our own courts of first instance and on appeal level seems not going to be used any time soon.

All that notwithstanding, the Faroese Law Review will do its part. We welcome the establishment of the Faroese Permanent Labour Tribunal and with it that the Faroese are again judging Faroese on their own terms. The 'Olde Tree on Faroese Ground' has issued a new bud.

We are confidently undertaking to report decisions of the Labour Tribunal and hope that other courts and tribunals will submit their own important decisions for publication.

At halda FLR

Kostnaðurin at gerast haldari er kr. 300,00 fyri árgangin.

Haldarar kunnu gjalda á konto okkara sum lýst niðanfyri.

Ritini kunnu eisini keypast í leysasølu fyri 130,00 kr. fyri ritið.

Ritini kunnu bíleggjast á heimasíðuni www.flr.fo.

Subscribing to the FLR

Each volume of the Faroese Law Review (3 issues) costs DKK 300 in subscription, payable to:

Account no. 6460-162.300.3

Bank: P/F FØROYA BANKI

SWIFT Code: FIFB FO TX

Bank Address: Húsagøta 3, P.O. Box 3048. FR-110 Tórshavn

Lógin hjá Føroyskum Lógar Riti

- § 1. Føroyskt Lógar Rit (FLR) er óheft lögfrøðiligt tíðarrit.
- § 2. FLR skipar fyri at útgeva tilfar, ið lýsir og greinar mál av týðningi fyri føroyska lógarøkið.
- § 3. FLR verður stýrt av eini ritstjórn, sum er hægsti myndugleiki.
- § 4. Ritstjórnin verður vald á hvørjum ári. Øll lóggætt og stjórnarkøn kunnu møta á fundi at velja ritstjórnina. Fráfarandi ritstjórnin skipar fyri valinum eftir vanligari mannagongd.
Hesir limir skulu veljast:
A. Ritstjórnin
B. 5-9 lóggætt ella stjórnarkøn.
C. Eitt umboð fyri lögfrøði- ella samfelagsdeildina á Fróðskaparsetrinum, sum er sjálvvalt og verður roknað sum partur partur av teim 6-10 ritstjórnarlimunum.
- § 5. Blaðið verður fíggað við stuðli frá almennum myndugleikum og privatum stuðlum. Eftir samráðingar við nevndu stuðlar ger ritstjórnin eina fíggarreglugerð at galda fyri umsitingina av øllum pengum og fæi hjá FLR. Verður felagið avtikið, skal allur peningur, ið felagið eigur, fara til Granskingargrunn Føroya.

Galdandi frá 9. juni 2005.

Aðalfundur var 5. januar 2007, har nýggj ritstjórn varð vald.

Í ritstjórnini sita:

- A. Kári á Rógvi
- B. Bárður Larsen
- B. Birta Samuelsen
- B. Birta Ludvíksdóttir
- B. Rúni Rasmussen
- B. Jóanna Djurhuus
- B. Jóhanna Arge
- B. Jógvan Elias Winther Poulsen
- B. Sjúrdur Skaale
- C. Janus á Ryggi

A Bottom-up Solution to Municipal Amalgamation in the Faroes

Føroyskur samandráttur

Seinastu ártíggjuni hevur kjakið um kommunusamanlegging verið fastur táttur í politiska kjakinum í Føroyum. Tey seinastu 5-7 árin hava fleiri kommunur eisini gjørt av at leggja saman, meðan aðrar kommunur seta spurnartekin við, hví kommunur skulu leggja saman.

Hendan greinin viðger kjakið um kommunusamanlegging í Føroyum og broytta hugburðin móttvegis kommunusamanlegging. Fokus verður eisini sett á tær kommunusamanleggingar, sum eru framdar, og nakrar av orsökunum til samanlegging. Eisini verður komið inn á, at ongar kommunusamanleggingar eru framdar í einum parti av landinum.

At enda viðger greinin ósamsvarið millum politiska ynskið um 7-9 kommunur og manglandi politiska semju um, hvørjar uppgávur skulu flytast frá landi til kommunur at umsita. Hetta ósamsvar førir sum er við sær, at tað er ivasamt, nær og um politiska ynskið um 7-9 kommunur verður nátt við sjálvbodnari kommunusamanlegging.

English summary

The debate regarding municipal amalgamation has been ongoing in the Faroes for the last decades. During the last 5 to 7 years, several municipalities have also chosen to amalgamate, while other municipalities question the argument for amalgamation.

This article examines the debate regarding municipal amalgamation in the Faroes, and the changed attitudes towards municipal amalgamation. The article also focuses on the municipal amalgamations that have occurred, and some of the reasons behind the decisions to amalgamate. Furthermore, focus is also placed on the fact that no amalgamations have occurred in some parts of the country. The article also discusses the lack of consistency between the national political push

---

* Dennis Holm.researcher. The Center for Local and Regional Development. www.region.fo. The Faroes. Draft 6. Feb. 2007

for fewer municipalities, and the political (dis)agreements regarding decentralization of functions from the central government to the municipalities. This lack of political consistency, at this point in time, creates uncertainty about when or if the national desire to have a municipal structure with 7 to 9 municipalities will be reached.

Introduction

During the first half of the twentieth century, the number of Faroese municipalities increased from 8 in 1908 to 51 municipalities in 1967. After the last of several municipal „break-ups“ during the 1950s and 1960s (i.e. one municipality becoming two municipalities or more) the Faroese Parliament (Løgtingið) decided in 1966 to prepare a new municipal law (Kommunulógin), which came into force in 1972. The debate around the 1972 law raised (among other things) the question of municipal amalgamation. Even though the intention with the law was to get „fewer and larger municipalities“ in the Faroes, nothing really happened (Holm and Mortensen, 2004).

The debate regarding municipal structure in the Faroes was ongoing. In the 1980s and 1990s, it centered on the question of fewer and larger municipalities and the question of forced versus voluntary amalgamations. Although municipal amalgamation has more or less been on the political agenda for over 30 years, there were only a few municipal amalgamations prior to the year 2000 and, in all cases, were amalgamations with the capital, Tórshavn. But in the period from 2000 – 2004 the attitude towards municipal amalgamation changed, and within four years, the number of municipalities in the Faroese decreased from 49 in 2000 to 34 municipalities by January 2005¹.

This article examines the municipal amalgamations in the Faroes during the last 5 years. Particular attention will be given to changes in attitudes towards municipal amalgamation, and to the fact municipal amalgamations have only occurred in some parts of the country, and not in others. Last, but not least, the article will discuss voluntary versus enforced amalgamation.

Voluntary amalgamation rather than enforced amalgamation

In 1994 the Faroese Government (Landsstýrið) established a committee to devise a mandate for an investigatory committee that would, in turn, recommend a new municipal structure. The new investigatory committee, Kommununevndin (*in English: The Municipal Committee*), was established in 1996. In 1997 the

---

¹ According to Faroese law, decisions about municipal amalgamations can only be implemented on 1. January after a municipal election. In the Faroes, municipal elections occur every four years (in 2000, in 2004 and so on).

Kommununevndin published its first report, and in 1998 the Kommununevndin finished its work and published two more reports.

The Kommununevndin reports include a thorough description of the Faroese municipalities, their tasks and functions, their ways to solve municipal assignments, and the degree municipalities of inter-municipal co-operation (Kommununevndin, 1998a). In addition, the reports also include a proposal for a new municipal law and a new municipal structure, with fewer larger municipalities. One of the main conclusions in the Kommununevndin reports focuses on the problems with the large number of small municipalities in the Faroes, and the problems that the small municipalities have regarding:

- Lack of administrative capacity;
- Lack of economic capacity;
- The question of disqualification and conflict of interest in local affairs.

In order to solve these problems, the Kommununevndin proposed a new municipal structure with fewer and larger municipalities, a reduction from 49 municipalities (in 1998) to 7-9 municipalities. Furthermore, the Kommununevndin argued that municipalities should be allowed to amalgamate voluntarily, but if they had not amalgamated before 2002, the Kommununevndin proposed enforced amalgamation (Kommununevndin, 1998b). Another important part of the Kommununevndin report included a series of proposed changes that would create a clearer division of labour between the central government and the municipalities.

The Kommununevndin reports were presented at a general debate in the Faroese Parliament in 1999. Most of the proposals received political support, but the question that received most attention during general debate, and also met largest opposition, was the question of enforced municipal amalgamation. This question also received most attention in public debate, and met widespread opposition among municipalities and the public in general. The result of the general opposition was that Parliament turned down enforced amalgamation – the common attitude was that the municipalities should be allowed to decide for themselves if they wanted to amalgamate or not.

Later, in 2001, Parliament passed a law on voluntary amalgamation, where certain conditions had to be met, before the amalgamation could be realized. For example, the amalgamation would have to take place within specific areas – natural geographic areas – defined in the law. Further, the law also states that an amalgamated municipality should preferably have at least 2.000 inhabitants².

---

2 Since Parliament passed the law, there are already examples of amalgamations that have been approved by the Ministry of the Interior, which are exceptions to this part of the law.

Last, but not least, before an amalgamation can occur, the municipalities involved have to agree on specific arrangements regarding the new administrative structure, an agreement on the location of the administration and the name of the new municipality. The municipalities involved also have to agree on a timetable for the completion of the amalgamation process (Løgtingslóg um sjálvbodna kommunusamanlegging, 2001).

The general debate regarding municipal amalgamation

The debate on municipal amalgamation in the Faroes is comparable to the theoretical debate on municipal amalgamation found in other Nordic countries. In the following section, some of the arguments for and against municipal amalgamation will be provided.

Arguments for municipal amalgamation

Those, who support municipal amalgamation argue that amalgamation will generally result in better municipal services, and more professional and more efficient municipal administrations. This argument is also known from debates on municipal amalgamation in other countries; in a Faroese perspective, it should also be realized that Faroese municipalities are really small. Prior to the new municipal law of 2000, many of the smallest municipalities did not even have a secretary, or an administration. Following the new municipal law, all mayors are employed at least part-time in municipal administration (the level of involvement depends on the size of the municipality).

Another argument for municipal amalgamation concerns the question of economies of scale, and financial savings. This argument encompasses the question of better-coordinated municipal investments, as well as municipalities minimizing duplication of services. It is also argued that better coordination will result in cheaper municipal purchase of goods and services. Further, it is maintained that municipal amalgamation will result in the municipality having a larger economic base, which will make it easier to complete costly projects over a short period of time.

Last, but not least, it is also proposed that municipal amalgamation will create stronger bonds between the towns and villages, and give them a stronger profile outside the area. This argument is often used when municipal amalgamation is discussed in relation to some specific geographic areas of the Faroes (mainly the island of Suðuroy, the island of Sandoy and the island of Vágar), where local disputes between towns/municipalities are widely seen as one of the reasons for the lack of economic growth in these parts of the country.

Arguments against municipal amalgamation

The general arguments against municipal amalgamation focus on the question of

democratic loss or the fear of loss of democratic influence. This argument is especially pertinent in the case of small municipalities/villages, which fear they will lose influence over local affairs, if they become a (small) part of a larger municipality. Another argument against municipal amalgamation questions the reason for being part of an amalgamation, as it is argued that municipalities are fully capable of administrating the task, they by exiting law should administrate.

Further arguments against municipal amalgamation focus on the municipal administration being moved out of a particular town or village; thus, the distance to the administrative center is increased. The fear of centralization of „everything“ to one single town in the new municipality is a subsidiary part of this discussion.

In those areas of the Faroes where the level of municipal debt is very uneven—with some municipalities having large debts, and others with no debt, or even „money in the bank“—the question of a weaker economy, and thus higher municipal taxes, is also a consideration.

The government's argument for municipal amalgamation

Though the Faroese Parliament did not support the enforced municipal amalgamation proposed by the Kommununevndin, the Government and the Minister of the Interior have, on several occasions, indicated they think it is necessary for the municipalities to amalgamate. One of the main reasons behind this position is the desire to decentralize central administration functions to the municipalities. The present Government has argued that the plans for decentralizing functions are dependent on municipal amalgamation.

Furthermore, the Government argues that municipal amalgamation is an important part of the municipalities' ability to foster local and regional development. Larger municipal administrative units, along with the decentralization of functions, will increase the number of educated people in the regions, and indirectly provide a stronger foundation for fostering local and regional development.

The Government has accepted inter-municipal cooperation as an alternative to municipal amalgamation, but statements from the last two Ministers of the Interior clearly indicate the desire for a reduction in the number of municipalities to 7 to 9 municipalities (Dimmalætting 8. June 2005; Útvarp Føroya 27. Sept. 2006). In this discussion, the Minister of the Interior has also raised the spectre of enforced municipal amalgamation, an alternative that, at this point, most likely will not find support at Parliament.

From 49 municipalities in 2000 to 34 municipalities in 2005

During the last 5 years, several Faroese municipalities have chosen to follow the opportunities provided by the law on voluntary amalgamation. This has resulted

in a reduction in the number of municipalities from 49 in 2000 to 34 municipalities in 2005³. Overall, municipal amalgamations in the 2000-2005 period have involved 20 municipalities.

Faroese law does not require that municipalities should hold referenda before deciding to amalgamate⁴, but local referenda have been held in 15 municipalities, while 5 municipalities have not. No referenda have been held in larger municipalities, in cases where small municipalities want to amalgamate with the larger ones. This has especially been the case when the small municipalities around the capital of Tórshavn have amalgamated with Tórshavn. In these cases, referenda were held in the small municipalities, and not in the municipality of Tórshavn.

The recent municipal amalgamations have reduced the number of small municipalities and increased the number of—by Faroese standards—large municipalities. (see Table 1 below). Furthermore, the number of truly small municipalities, with a population below 100, has been reduced from 12 municipalities prior to 1. January 2005 to 5 municipalities today. The average municipal population has increased after several rounds of amalgamations, so that the average population now (March 2005) is around 1.420 inhabitants, while the municipalities, on average, prior to the amalgamations (in 2004), were around 990 inhabitants. (Hagstova Føroya, 2005).

Table 1. Faroese municipalities by size groups prior to 1. Jan. 2005 and after 1. Jan. 2005

Population	Prior to 1. Jan. 2005	After 1. Jan. 2005
Less than 500 inhabitants	29	15
500 – 999 inhabitants	8	6
1.000 – 1.999 inhabitants	8	10
2.000 – 4.999 inhabitants	2	2
More than 5.000 inhabitants	1	1

- 3 In September 2006 the municipalities of Gøta and Leirvík on the island of Eysturoy decided to amalgamate, an amalgamation which will be formalized by the municipal election in Nov. 2008. This latest of the municipal amalgamations in the Faroes will not be part of this article.
- 4 It is up to the municipal board to decide whether the municipality should amalgamate or not, but in most cases the local population (of voting age, 18 years and older) is given the opportunity to voice their opinion in a local referendum.

The amalgamations

Small municipalities joining Tórshavn

During the period from 2000 to 2004, several municipalities around Tórshavn decided to follow the „old municipality“ of Kollafjørður (north of Tórshavn)–which amalgamated with Tórshavn in 2000–and amalgamate with the municipality of Tórshavn. The first move occurred in May 2003, when Kirkjubø, west of Tórshavn, held a local referendum. And in March and May 2004, respectively, the islands of Nólsoy and Hestur held local referenda, with a majority voting for amalgamation with Tórshavn (Dimmalætting, May 26, 2003; May 24, 2004; May 27, 2004).

The Runavík amalgamations

In addition, the municipalities of Runavík and Skála have decided to amalgamate after a local referendum in October 2001 showed considerable support, with around 80 percent in favour of the proposed amalgamation (Dimmalætting, October 9, 2001). These two municipalities are located on the east and the west side of the Skálafjord, respectively, which is the most prosperous and economically dynamic area outside the capital. The amalgamation of Runavík and Skála seems to come as a natural result of an expansion of the supply base for the Faroese oil industry, where the large shipyard in Skála fits into an expected oil-related expansion on Skálafjord.

In November, 2003, and in April, 2004, the municipalities of Elduvík and Oyndarfjørður, on northern Eysturoy, also decided (Dimmalætting, November 26, 2003; April 19, 2004) to join Runavík (and Skála)- one evident reason is an effort to link themselves to the oil-related expansion in Runavík.

Amalgamation after intensive cooperation

Further, the municipalities in the northern parts of Streymoy and Eysturoy held a local referendum regarding municipal amalgamation in May 2003. Since the mid 1980s, these municipalities have participated in the most comprehensive formal inter-municipal cooperation in the Faroes – *Kommunufelagsskapurin í Sundalagnum*, which has its own administration, administrating joint concerns. Through this initiative, the municipalities involved have moved to cooperative administration in several major areas (Holm and Mortensen, 2002). After the referendum,⁵ it became clear that the five municipalities that are members of *Kommunufelagsskapurin í Sundalagnum*, as well as the small municipality of Saksun, would amalgamate by January first, 2005.

---

5 In the municipality of Hósvík, there was a majority against amalgamation at the referendum in May 2003. However, another referendum was held in September 2003 in which a majority was for amalgamation.

Small municipalities joining larger municipalities

In addition, the small municipality of Bøur on Vágar decided to amalgamate with the neighbouring municipality of Sørvágar in March 2004 (Sosialurin, March 23, 2004). Later, in September 2004, the small island municipality of Mykines (the island just west of Vágar) followed the municipality of Bøur and amalgamated with the municipality of Sørvágar (Dimmalætting, 27. September 2004). The municipality of Mykines only had 20 inhabitants—only a few of them live on the island year-round. Their decision to amalgamate was taken at a citizens' meeting, and no official local referendum was held (Dimmalætting, 27. September 2004).

Finally there is the amalgamation in the Northern Islands, where the small municipality of Mikladalur, on the island of Kalsoy, decided in April 2004 to amalgamate with the municipality of Klaksvík on the island of Borðoy (Dimmalætting, April 15, 2004). By contrast to most other decisions on amalgamation, the municipal board in Mikladalur decided not to hold a local referendum on the question⁶.

No amalgamations on Sandoy and Suðuroy

Though 20 municipalities are included in the municipal amalgamations that have occurred during the last five years, amalgamations have not been occurring in all parts of the country. Most of the amalgamations that have taken place are in the central part of the Faroes, on the islands of Streymoy and Eysturoy. These are the most prosperous areas of the Faroes, and the areas that have the best economic prospects.

There have been no amalgamations on the southernmost islands, the islands of Suðuroy and Sandoy. However, there have been a dialogue on Suðuroy between two municipalities (the municipality of Tvøroyri and the municipality of Sumba), but no result was reached before the deadline for municipal elections in November, 2004. On Sandoy, municipal amalgamation has not been discussed officially among the four municipal boards (five, if the municipality of Skúvoy, a small island just south of Sandoy, is included).

There are several reasons for the lack of movement on Suðuroy and Sandoy, when it comes to municipal amalgamation. First, Suðuroy and Sandoy are the areas of the Faroes which were hardest hit by the economic crises of the 1990s. Though Suðuroy and Sandoy have experience economic growth during the late 1990s and the first years of the new millennium, the level of economic growth cannot be compared to those in the more central parts of the country. Compared to other municipalities in the Faroes, the larger municipalities on Suðuroy and Sandoy are

---

⁶ It was likely that a referendum would exacerbate existing tensions in the community.

heavily burdened by debt. And this may, in turn, have had an effect on the attitude towards amalgamation in some of the smaller, wealthier municipalities because they might worsen their economic situation, and would increase their municipal tax levels by several per cent. Another reason for resistance to municipal amalgamation may be found in the competition between the largest towns on these islands – on Suðuroy between Tvøroyri and Vágur; and on Sandoy between Sandur and Skopun. It is notable that people in the areas that are economically worst off are afraid of losing their local political authority, perhaps in the expectation that the local authority can do something to change their situation.

Motives for amalgamation

The motives for amalgamation are quite different among the municipalities that have decided to amalgamate within the last 4 years. In most cases, there is not one single motive for deciding to amalgamate; rather it is a combination of several reasons that are behind the decisions to amalgamate.

For the five⁷ municipalities on the northern part of Streymoy and Eysturoy, amalgamation comes as a natural next step in expanding the inter-municipal cooperation they have shared for almost two decades. For the smallest of the municipalities in the inter-municipal cooperation, the municipality of Gjógv, changes in national legislation also played an important role. A large proportion of Gjógv's small population are older than 60, most of them retired with a pension. Changes in the taxation of pensions (in the first years of the new millennium) meant that pensions were not taxed any more. This removed Gjógv's tax base, and Gjógv was forced to rethink its position regarding municipal amalgamation.

The Bøur case may be seen as a decision to formally link with their functional centre, Sørvágur, which is only a few minutes drive from Bøur. Mykines, which also amalgamated with Sørvágur, has, on the other hand, become so small that it is difficult for them to investment in any local projects (Dimmalætting, 27. September, 2004)

The smaller municipalities on the northern part of Eysturoy, which have amalgamated with Runavík, as well as some of the municipalities that have amalgamated with Tórshavn, have argued that they cannot provide the wide range of public services modern citizens demand. On a more general level, many small municipalities have also mentioned governmental decentralisation as a reason for amalgamating, as they do not see themselves capable of administering larger functions.

Access to a bigger financial base and the possibility of larger local investments, thus an upgrading and expansion of municipal services, seems also to be one of

---

⁷ Six if the municipality of Saksun is included. Saksun was not part of the inter-municipal cooperation

the main incentives. Most of the small municipalities that have joined Tórshavn, Runavík or Klaksvík have made agreements for large new local investments over the next couple of years, ones which will be funded by the new, merged municipality (Dimmalætting, January 29. 2004).

Further, for some of the smaller, more remote municipalities (Elduvík, Hestur, Mikladalur, Oyndarfjørður, and Mykines) that have amalgamated with Tórshavn, Runavík, Klaksvík or Sørvágur, there is hope amalgamation will provide a solution to a longterm problem with declining populations.

What started the amalgamations?

Most of the above mentioned motives for amalgamation were legitimate reasons for amalgamation 10 years ago. But at that time, many of the municipalities were reluctant to begin an amalgamation process. This raises one interesting question: What has triggered the municipal amalgamations we have seen during the last five years?

The answer is partially to be found in the work that the Kommununevndin finished in 1998. In the aftermath of the Kommununevndin reports, the government has continued the work on simplifying the division of labour between the central government and the municipalities. This has put pressure on the administration of the smaller municipalities, as the demands have increased over the last 5 to 7 years. The expectation of more assignments being decentralized to the municipalities raises the prospect of more stress on local administrations. This has put strain on many of the small municipalities, and they have been forced to amalgamate.

The ongoing rhetoric about the necessity of municipal amalgamations has also been a reason for the high number of municipal amalgamations. The government has, on many occasions, emphasised the importance of larger municipal entities for purposes of decentralization. During the past 3 to 4 years, the government has also emphasized that when tasks are decentralized from the central administration to the municipalities, it is required that the new local administration will cover a minimum number of inhabitants. If the small municipalities cannot agree with other municipalities to solve this task in inter-municipal cooperation, they will have to „buy“ these services from a larger municipality.

An additional factor, which also may have played a role in the municipal amalgamations over the recent years, is the change of local identities or change in the strength of local bonds. In the first part of the twentieth century, village identity was one of the main reasons for creation of a large number of municipalities in the Faroes. In most cases, one village was made into one municipality. The motives for the creation of the one-village municipalities was by and large, that

inhabitants in one village would not accept the idea that investment should be made in neighbouring villages. With expansion and modernization of the Faroese infrastructure over the last 4 to 5 decades, the boundaries between the towns and villages are not as clear. Furthermore, the centralization of public services as well as the centralization of private trade and services to larger towns, has resulted in the creation of functional centres. The bonds to the village are weakening, and it has become a legitimate option to discuss and even be part of an amalgamation. Finally it is also possible that the general debate about larger political entities, both regarding communities of countries (the EU), merging of larger companies and municipal amalgamations, has had an effect on the attitude towards municipal amalgamation in the Faroes

Two types of voluntary amalgamation

When focusing on municipal amalgamation in the Faroes, one can be distinguished between two types of voluntary amalgamations. First there is the case of the small municipalities amalgamating with larger ones. Second there is the case where municipalities amalgamate and create an „entirely“ new municipality.

Small joining larger municipalities

The case of small municipalities amalgamating with larger ones accounts for a large proportion of the amalgamations that have occurred during the last five years. All of the amalgamations that have been made with the municipalities of Tórshavn, Klaksvík, Sørvágur and Runavík fit this pattern. For the larger municipalities, it is a case of business as usual – a case, for then, of another small neighbourhood becoming a part of, and being fitted into, larger priorities. The amalgamations with Tórshavn, Klaksvík, Sørvágur and, partially with Runavík, have had only a minor effect on the administration of the municipalities.

Though the changes for the larger municipalities are minor, the changes for the small ones, who join the larger ones, are in many cases immense. The small municipalities that have amalgamated with the municipality of Tórshavn have all made agreements, which in the short term will improve the local standards of municipal services to a level that (because of the financial costs of the improvements) was not attainable prior to the amalgamation. The small municipalities that have amalgamated with Klaksvík, Runavík and Sørvágur have also made similar agreements, though „smaller“ than the ones made in the Tórshavn area.

Another main improvement for the smaller municipalities is that they now have access to a more professional municipal administration. Many small municipalities did not even have an administration a decade ago, and the administration that small municipalities have today often consists of one person, often on part-time. For most of the small municipalities that have amalgamated this is now changed,

as they have access to a more professional administration. But for some of the small island municipalities that have amalgamated with Tórshavn, Klaksvík and Sørvágur, inhabitants are required to travel by boat to get to the municipal administration in person. This makes access to the municipal office more difficult than earlier, but this is not necessarily a problem, as most of one's business with the municipal administration can be done by phone, fax or e-mail.

On the negative side, is the loss of influence over local affairs, and there are examples of cases in municipalities, which now have amalgamated, where people are dissatisfied with the job their „new“ municipal administration (now geographically situated in another town) does.

Though the decision to amalgamate looks positive in the short term, for most of the smaller municipalities, it is at this point difficult to say how long-term relations will turn out.

Creation of a „new“ municipality

There is only one case in the Faroes where municipalities have amalgamated and create an „entirely“ new municipality; this is the case where six municipalities in the northern part of Streymoy and Eysturoy have amalgamated and create the „new“ *Sunda Kommuna*. For five of these municipalities, the step from inter-municipal cooperation to amalgamation was not a large one, though there was an opposition to the idea of one municipality. Today the municipality of Sunda has one administration, which employs the staff formerly employed at the five municipal administrations, as well as the secretary for the inter-municipal cooperation, who heads the new municipal administration.

What could a bottom-up solution lead to?

The central government preference in the Faroes has, for the last 5 to 10 years, been for 7 to 9 municipalities. But on a political level, a bottom-up solution – voluntary amalgamation – has been preferred to a top-down solution – enforced amalgamation. The argument behind this latter preference is the notion that it should be up to local authorities to decide whether they want to be part of municipal amalgamations or not. Thus, the political focus has been on the democratic rights of locals. This has also created some problems, seen from a central political point of view. First, a bottom-up solution will not necessarily result in a reduction to 7 to 9 municipalities. Second, when based on voluntary municipal amalgamation, the changes in the municipal structure will most likely be made over a long period of time. This will affect the government's plans regarding decentralization of assignments to the municipalities, as differences in sizes of municipalities also will mean different administrative capabilities. Third, financial benefits (access to higher municipal investments by joining a wealthier municipality) have

been among the major motives behind several of the municipal amalgamations that have occurred in the Faroes during the last few years. In some part of the country, mainly on the islands of Suðuroy and Sandoy, the municipalities are the most indebted in the country, and have a lower income-tax base. Thus, there are no direct financial benefits encouraging municipal amalgamation. On the other hand, municipal debt is also likely to be a reason for not being part of an amalgamation with municipalities that are heavily indebted. The poor economic situation that some municipalities are in can also result in different levels of municipal services, where the new (amalgamated) municipalities have a stronger position, compared to the indebted municipalities.

Overall, there are a significant number of uncertainties connected to the political solution Government (and thus also Parliament) has chosen in its aim to reach the political goal of a municipal structure with 7 to 9 municipalities. One apparent problem is that the Government has, until now, failed to agree on which new decentralized functions the municipalities should administer in the future, even though there is an ongoing public debate about decentralizing assignments to the municipalities. This obvious problem does not encourage voluntary municipal amalgamation and some of the larger, more central situated municipalities, have stated that they are waiting for a more detailed plan.

Bibliography

Hagstova Føroya. 2005	<i>Statistical Yearbook of The Faroe Islands.</i> Tórshavn. Hagstova Føroya.
Holm, Dennis and Bjarni Mortensen. 2002.	<i>Kommunalt samstarv – ein onnur loysn enn kommunusamanlegging.</i> Klaksvík. Center for Local and Regional Development.
Holm, Dennis and Bjarni Mortensen. 2004.	<i>Regional Development in the Faroes: What is the Right Size for Effective Local Government? Pp. 193-220 in Reginald Byron, Jens C. Hansen, and Tim Jenkins, Regional Development on the North Atlantic Margin,</i> Place: Ashgate Publishing Limited.
Kommununevndin. 1998a.	<i>Frágreiðing um kommunurnar. – Nýggj kommunal skipan í Føroyum. Táttur I, Partur II.</i> Tórshavn. Føroya Landsstýri.
Kommununevndin. 1998b.	<i>Nýggj kommunuskipan. Niðurstøða og tilmæli. Táttur II.</i> Tórshavn. Føroya Landsstýri.

Lóg um barnavernd. 2005	<i>Løgtingslóg nr. 18 frá 8. mars 2005 um barnavernd (Law on Child Protection). Tórshavn. Føroya Landsstýri.</i>
Lóg um sjálvboðna kommunusamanlegging. 2001.	<i>Løgtingslóg nr. 77. frá 08.05.2001 um sjálvboðnar kommunusamanleggingar. (Law on voluntary municipal amalgamation). Tórshavn. Føroya Landsstýri.</i>

Kvinnur í Valskipan

Føroyskt úrtak

Javnstøðunevndin og Demokratia (nevndin fyri øktum kvinnuleikluti í politikki) hava báðar strongt á at fáa fleiri kvinnur uppí føroyskan politikk. Føroysku tøluni eru út av lagi vánalig í norðurlenskum høpi, færri en 10% av tingfólkum eru kvinnur. Í hesum riti skal verða greitt frá, hví vit mugu fáa fleiri kvinnur uppí politikk, og hvussu tað kann gerast. Vísast kann á tingskipanina, ið loyvir varafólki at taka sæti á tingi. Í hesum valskeiði hava tilsamans 12 kvinnur møtt; til ber at fáa javnstøðu 16-16 á Føroya Løgtingi í styttri tíðarskeið á henda hátt. Síðani ber til at broyta vallógina soleiðis, at listaatkvøður verða býttar eftir kyni eins og tær fyrr vóru býttar eftir floksraðfesting. Loksins ber til at gera greitt, at § 8 í javnstøðulógini skal galda fyri floksuppstilling, harvið vera umleið líka nógv av hvørjum kyni uppstillað.

English summary

The Faroese Equal Opportunities Council and Demokratia (the committee for advancement of women in politics) have both insisted on getting more women involved in Faroese politics. The Faroese numbers are dreadfully abysmal in a Nordic context with fewer than 10 per cent women Members of Parliament. In this article, certain possibilities are outlined why we need more women in politics and how it can be done. Faroese parliamentary procedure allows deputy MPs to take up seats in Parliament. During the present Parliament, in all 12 women have met as MPs; it is possible to achieve gender parity 16-16 in the Faroese Parliament for a while in this manner. Then it is feasible to amend the election statute so that non-preferential votes for the election lists are distributed amongst the candidates according to gender like these votes used to be distributed according to party priorities. Finally, clarifying that § 8 of the Equality Act shall apply to parties' election list selection, whereby approximately equal numbers of each gender would have to be selected.

Hví kvinnur?

Royndin at fáa javnstøðu á tingi byggir sjálvsagt á ta fatan, at ójavnstøða ella enntá kvinnukúgan hevur verið higartil. Í 2007 verður hundradáradagurin fyri fyrstu

---

* Formaður í javnstøðunevndini. Uppskotið er tillaging av ritum hjá javnstøðunevndini.

ferð fýroyskar kvinnur sluppu á landsumfevnandi politiskt val (fólkaatkvøðuna um rúsdrekka). Kortini eru bert 89 ár síðani kvinnur finga valrætt til lógtingsval, 43 síðani fyrsta kvinnan tók sæti á tingi sum varaumboð (Malla Samuelsen fyri Sjálvstýrisflokkinn), og 29 ár síðani fyrstu kvinnur vóru valdar inn á ting at sita heilt valskeið (Jona Henriksen fyri Javnaðarflokkinn, Karin Kjølbroyd fyri Tjóðveldisflokkinn). Framvegis sita kvinnur fast í færri enn 10 % av sessunum á Føroya Løgtingi.

At fáa kvinnur fram í politikki er bæði partur av vanligu javnstøðustevnuni at geva báðum kynunum somu kor og móguleikar, men eisini roynd serliga at fremja valrættin og valbærið hjá kvinnum í verki. Men at fáa kvinnur uppi politikk er eisini at menna fólkaræði, stjórnarskipan og stýri landsins á annan hátt til gagns fyri alla tjóðina.

Fleiri kvinnur í politikki merkir, at vit troyta alt tað menniskjanliga tilfeingið til fulnar, og at bæði vaeleini, politisk virkin fólk, veljarar og landsins stýri gerast fjølbroyttari ella fáa meiri í at velja. Hetta setur í verk góða ringrás og tryggjar, at bæði stýrislag og búskapur styrkna og størri tilfeingi og vælferð verða at býta.

Kvinnur á lógtingi eru um ikki fortreytin fyri kvinnum í øðrum samfelaghøpi, so í øllum førum hugsandi týðandi fyrimynd. Seta vit ikki kvinnur og fatan hjá kvinnum í samband við landspolitikk, so fær tað ringa ávirkan á støðuna í kommunalpolitikki, fyrisiting, almennum nevndum, skúlaskapi og samfelagskjaki. At fáa fleiri kvinnur á ting er avgerandi partur av almennu javnstøðustrembanini.

Asfalt og betong

Flestu lógtingsumboð eru kallmenn í aldrinum frá gott 40 til gott 60. Hetta merkir, at bert avmarkaður partur av helvtini av fólkinum situr á tingi. Slík skeiklað umboðan má seta síni spor.

Tann dreingjaligi hugurin at sigla, byggja og spreingja og óviljin ímóti at fáa tað minni rokaliga at bera til sæst aftur í játtanarskipanini. Til ner ikki til uttan stórt stríð og strev at hækka (ella lækka) rakstarjáttanir á lógtingsfíggarlógini. Flestu játtanir vera verandi, eru tær fyrst komnar uppá, men síðani hækka og lækka flestallar við sama prosentni ella samsvarandi teimum heimildarlógum, ið gera játtanina lógarbundna. Hinvegin ber lættliga til at hækka ílógur frá ongum og upp til hundradtals milliónir. Hevur politiska skipanin fingið áhuga fyri tunnli, bygningi, vølli ella havn, so verður farið í gongd undir herrópinum „vit hava ikki ráð at lata vera“. Játtanir til skúla, forsong, gransking, trygd, eins væl og umraðfesting og nýhugsan bera illa til, men ílógur í betong og asfalt bera væl til.

At fáa fleiri kvinnur inn á ting kann vera við til at fáa broytt slíka vanahugsan. At fáa fleiri kvinnur á ting kann føra við sær, at tingið verður betur umboðandi

í aðrar mátar, at tingfólk fara at umboða Føroya fólk betur, tá ræður um bústað, útbúgving, trúgv, aldur, raðfestingar og fatanir av ymsum slag – umframt at umboða kynsbýtið betur.

Løgtingsarbeiðið hevur seinastu øldina, síðani flokkabýtið kom, alt ov nógv verið merkt av skotgravapolitikki, har andstøða og samgonga hava jarðlagt hvør annan, og har einasta politiska starvið hjá mongum tingmanni var í nakrar vikur eftir val, tá samgonga varð skipað. Restina av valskeiðnum halda samgongumenn við landsstýrinum, har nakrir hepnir tingmenn sleppa at sita og smíða lógaruppskot saman við fysisiting og seráhugamálum, meðan andstøðumenn harðliga finnast at øllum tí, sum samgongan ger – líka til teir sjálvir sleppa í samgongu og leiklutir broytast fyri næstu fyra árin.

Allar samkomur hava lyndi til at fara á glið. Føroya Løgting er eyðvitað onki undantak. Tá flestu tingumboð hava stytri ella miðal útbúgving, hava starvast í fiskivinnu, og hava stríðst fyri vegum og havnum, er onki at løgið í, at raðfestingarnar endurspeгла hesa bakgrund. Hinvegin er heldur ikki at undrast á, at hægri útbúgving, tænavinna, forsorg, gransking og iløgur í menniskansliga tilfeingið verða raðfest lægri, tá færri fólk eru at røða um hesi virði út frá egnum royndum.

Javnstøða er ein tann besti mátin at fáa í lag nýhugsan og umskipan. Við javnstøðu gerast bráðliga dupult so nógv skikkaði valevni, og veljarin fær dupult so gott í at velja. Fleiri persónar, fleiri hugsanir, fleiri bakgrundir og fleiri mátar verða tøkir. Sjálv atmosferan, tónin og veðurlagið á tingi kunnu broytast, eins og tað er kent á arbeiðsplássum, í nevndum, í kommunustýrum og á aðalfundum um alt landið, tá ið javnstøða kemur í lag.

Tingskipan og javnstøða

Javnstøða á tingi er eisini so ótrúliga týðandi fyri at koma longur á leið við javnstøðu í øðrum høpi. Tessvegna mæltu Javnstøðunevndin og nevndin ið virkar fyri øktum kvinnuleikluti í politikki til sum skjótast at fáa javnstøðu á tingi í ávíst tíðarskeið. Tey mannfólk, ið sita á tingi, fáa alla umrøðuna og allar móguleikarnar at vísa sínar dygdir, tí er ójavnstøðan á tingi sjálvforstyrkjandi, og tí eiga vit at byrja eina góða kringrás við kvinnum á tingi.

Bert trýggjar kvinnur eru valdur inn á ting, svarandi til færri enn 10 %, og er hetta ein tann slakasta kvinnumboðanin í heiminum. Men tingskipanin loyvur tingfólki at lova varaumboðum sínum framat. Níggju kvinnur hava tikið sæti sum varafólk á tingi higartil hetta valskeiðið.

Umframt hesar níggju kvinnurnar eru seks aðrar, ið antin eru ovast ella næstovast á varafólkalistanum.

Vit áttu at roynt at fingið javnstøðu í lag á tingi í t.d tvær ella fyra vikur, so Føroya fólk sær, at tað ber til hjá kvinnum at umboða veljaran á tingi og gera seg galdandi í øllum málum. Við teirri umrøðu, ið stendst av at hava veruliga javnstøðu í nakrar tingvikur, áttu allir politiskir flokkar saman við limum og valevnum sínum at megna at brúkt uppstillingina til løgtingsvalið komandi at fáa størri og sjónligari kvinnuliga uppstilling – og síðani hækka nevnda lutfall frá sløkum 10 % nærri teimum 50 % av tingsessunum.

Føroya løgting er fyrimynd hjá øllum Føroya fólk, og tí er sera umráðandi, at javnstøða byrjar á tingi, ovast í politisku og fyrisitingarligu skipanini. Í seinna partinum verður greitt nærri frá, hvussu kann farast fram, so hetta uppskotið verður partur av royndini at fáa í lag størri javnstøðu í politikki.

Samanumtikið

Javnstøða á tingi eigur at fáast í lag:

- tí tað er partur av at fáa javnstøðu allastaðni í almennum høpi;
- tí tað er neyðugt at gera vælrætt og valbæri hjá kvinnum til faktiskan, ikki bert løgligan veruleika;
- tí tað er gott fyri stýrisskipan, búskap og samfelag;
- tí tað er avgerandi fyri javnstøðuna í øðrum høpi.

Kvinnur á Ting

Til ber at fáa kvinnur á ting á ymsan hátt. Høvuðsmøguleikarnir, tá ið um lóggávu ræður, eru:

- at áseta um politiska javnstøðu í stjórnarskipan – t.d. loyva ‚positivum mismuni;’
- at áseta um politiska javnstøðu í vallóg – t.d. javnstøðu á vallistum, kynsbýttar atkvøður;
- at skipa fyri politiskari javnstøðu í flokshøpi – t.d. seta krøv til uppstillingar, vallista;

Størri týdning hava helst umrøða, kjak, hugburðsbroytingar, fyrimyndir og iðiligt stríð og strev. Týðandi er ikki at yvirmeta móguleikarnar við lóggávu og ikki at undirmeta ‚hjáárin‘ sum t.d. mótvilja frá teimum, ið móguliga verða vrakaðir ella kenna seg vrakaðar vegna nevndu ásetingar.

Samanberandi tilfar um javnstøðu í landspolitikki er at finna á ymsum heimasíðum, t.d.:

www.idea.int/gender – altjóða valgransking og ráðgeving.

www.quotaproject.org – granskingarverkætlan hjá lærda háskúlanum í Stokk-hólmi.

www.un.org/womenwatch/osagi/ – ST verkætlan um kvinnur í politikki.

www.accurate-democracy.org – síða um lutfalsval.

Á ymsan hátt

Í mongum londum er javnstøðu nevnd í stjórnarskipanarstøði, í grundlóg ella aðrari hægri fyriskipan. Ymiskt er tó, um hetta eru ábendingar og breiðar heimildir ella neyvar ásetingar. Dømi eru:

Argentina: „verulig javnstøðu í móguleikum verður tryggjað í positivum ásetingum í lóggávu fyri flokkar av valskipan“.

Frankaríki: „lógin skal geva kvinnum og monnum javnstøðu til valdar sessir og embæti“.

Í vallóg eru ásetingar vanligar neyvari. Vanligt er í dag í samband nýskipan av stjórnarskipan at taka javnstøðu við. Í Afghanistan og Irak, ið hava fingið nýggja stjórn eftir at tey sameindu hava ríkið burtur Taliban og Baath stýrini, eru javnstøðan tryggjað í bæði grundlóg og valskipan. Hesi lond eru eyðvitað ikki tey mest sambærilig í aðrar mátar, men eru dømi um roynd at náa javnstøðu við lóggávu eftir áheitan ella trýsti úr vesturheimi.

Í Afghanistan skulu til lægru tingdeildina í minsta lagi tvey av tingfólkunum úr hvørjum av teimum 34 fleirmannavaldømunum vera kvinnur – hetta merkir, at í minsta lagi um 27 % av tinglimum verða kvinnur. (Henda valskipanin við valdømunum minnir nakað um ta føroysku). Í hægri tingdeildini velur forsetin triðing av tingfólkunum, og skal helvtin teirra vera kvinnur – og verða tá í minsta lagi 17 % kvinnur.

Í Irak verður stillað upp á raðfestum flokslistum, og kravt er, at minst ein kvinna skal vera ímillum trý fremstu valevnini, minst tvær millum seks fremstu valevnini, osfr.

Í hesum báðum londunum er parturin av kvinnum av tingumboðunum ávíkavist 27 % og 25 %.

Tabel av www.quotaproject.org, ið sýnir, hvussu vallógir verða brúktar at fáa javnstøðu á tingi:

Election Law Quota Regulation, National Parliament

Land	Valdar kvinnur	% kvinnur
Rwanda	39 av 80	48.8%
Costa Rica	22 av 57	38.6%
Belgium	53 av 150	35.3%
Argentina	90 av 257	35.0%
Burundi	36 av 118	30.5%
Tanzania	97 av 319	30.4%
Peru	35 av 120	29.2%
Afghanistan	68 av 249	27.3%
Iraq	70 av 275	25.5%
Urganda	73 av 305	23.9%
Honduras	30 av 128	23.4%
Mexico	113 av 500	22.6%
Eritrea	33 av 150	22.0%
Pakistan	73 av 342	21.3%
Korea, Norður	138 av 687	20.1%
Dominican Republic	35 av 178	19.7%
Portugal	44 av 226	19.5%
Macedonia	22 av 120	18.3%
Uzbekistan	21 av 120	17.5%
Bolivia	22 av 130	16.9%
Bosnia and Herzegovina	7 av 42	16.7%
Panama	13 av 78	16.7%
Ecuador	16 av 100	16.0%
Philippines	36 av 236	15.3%
Sudan	66 av 450	14.7%
Korea, Suður	39 av 299	13.0%
Palestinina	17 av 132	12.9%
Liberia	8 av 64	12.5%
Niger	14 av 113	12.4%
Frakkland	70 av 577	12.1%
Indonesia	61 av 550	11.1%
Djibouti	7 av 65	10.8%
Paraguay	8 av 80	10.0%
Brazil	42 av 513	8.2%
Serbia og Montenegro	10 av 126	7.9%
Nepal	12 av 205	5.9%
Jordan	6 av 110	5.5%
Armenia	6 av 131	4.6%
Lond tilsamans:		38
Miðal % kvinnur:		19.3%

Flokkarnir avgerðandi

Í Flestu londum eru flokkarnir við uppstilling síni avgerandi fyri høvið hjá veljarunum at sleppa at atkvøða fyri væl fyrireikaðum kvinnuligum valevnum. Í londum við einmansvaldønum er lættast hjá flokkunum at føra kvinnur fram. Lond sum Bretland, amerikansku statirnir og mong lond í ensktmæltá og latínska heiminum hava slíkar valskipanir, har flokkarnir ofta ráða yvir „tryggum valdønum“, ið rættiliga vist atkvøða fyri ávísnum flokki hvørja ferð.

Íslensku flokkarnir stilla vanliga upp langt fyri valið og brúka raðfestar listar. Hetta ger tað møguligt at stilla upp í góðari tíð, og flokkarnir kunnu tryggja sær, at kvinnur eru ovarliga á listunum í hvørjum valdømi. Donsku flokkarnir hava somuleiðis hvør sitt valdømi fyri hvønn „kreds“, ið er partur av størri valdømi.

Brúktu vit skipan sum ta íslensku, kundu flokkarnir í góðari tíð gjørt uppstillingina í hvørjum valdømi sær og til bar at fylgja við og tryggja sær, at valevni av báðum kynum finga góða støðu á listanum.

Brúktu vit slíka skipan sum ta donsku kundi t.d. valdømið Eysturoyggin við sínum fimm valdømisumboðum verðið býtt í fimm valøki, so hvør flokkur hevði sítt eina valevni í hesum fimm økjum og at tey finga listaatkvøðurnar í hvør sínum øki (men veljari kundi kortini atkvøtt persónliga fyri hvørjum einstøkum av teimum fimm valevnum floksins í valdøminum), á tann hátt letur flokkurin hvørjum valevni sínum part av listaatkvøðunum.

Lítil ivi man vera um, at valskipanin og floksins atburður hanga saman, men tá flokkarnir hava so stóran týðning fyri valmøguleikar veljaranna, verður allastaðni lóggivið til tess at skipa uppstilling flokkanna. Til ber tí at seta flokkunum krøv og/ella geva teimum móguleikar í valskipan ella lóggávu viðvíkjandi flokkunum.

Positiv diskriminátión

At geva kvinnum kjansin at koma fram at í politikki er ikki uttan trupulleikar og kann fyrast ov langt í mun til rættindi hjá kallmonnum og valfrælsið hjá flokkum og veljarum. Í úrskurði staðfesti franska stjórnarráðið, at tað var í stríð við ásetingarnar um javnrætt og um at størv lýðveldisins bert skuldu setast eftir førleika, tá ið vallógin kravdi, at minst 40 % av av valevnum á kommunalum vallistum skuldu vera av øðrum kyninum. Franska grundlógin var tó seinni broytt at loyva tílíkum lógum. Sí <http://www.conseil-constitutionnel.fr> (finn úrskurd 82-146).

Í Bretlandi varð í úrskurði hjá arbeiðsrætti sagt, at royndin hjá Labourflokkinum at føra kvinnur fram við bert at stilla kvinnur upp í leysum tryggum valdønum var ímóti rættindum hjá kallmonnum, ið ikki sluppu uppí part.

Í Føroyum er lítið gjørt við positiva diskriminátión, men er hon loyvd eftir § 8 í javstøðulógini. Eisini hevur stjórnarskipanarnevndin skotið upp at slíkar atgerðir at bøta um eldri mismun skulu vera loyvdar kortini ikki uttan tíðarkarm; at slíkar reglur bróta við líkaregluna ger tað neyðugt at gera støðuna upp viðhvørt og meta um áneyðirnar at halda fram við átakinum.

Hvat ber til í Føroyum?

Kynbýtið á Føroya Løgtingi er út av lagi vánaligt – bert trýggjar kvinnur eru av 32 tingumboðum, svarandi til færri enn 10%. Hetta hóast kallmenn bert finga 71 %, kvinnur 16 %, og 13 % ikki atkvøddu fyri nøkrum kyni, uttan heldur fyri listanum. Við øðrum orðum, 29 % av veljarunum seinast atkvøddu ikki fyri mannfólki, men kortini førði valskipanin til, at mannfólk finga 91 % av tingsessum.

Valskipan okkara er millum truplastu valskipanir at fáa javnstøðu í lag. Valið í Føroyum verður avgjørt av persónligu atkvøðunum í einstøku valdømunum; vanligu fáa valdømini millum tveir og ellivu tinglimir valdar. *Flokkarnir* fáa oftast bert ein ella tveir, sjálvdan trýggjar tingmenn í hvørjum valdømi, ið valdir verða á opnum óraðfestum listum við uppstilling beint uppundir løgtingsval.

Skuldi valskipan okkara verðið broytt, so fullkomin javnstøða varð tryggjað, kravdi tað helst, at uppperðin varð munandi øðrvísi, antin so at summi valevni í einstøku valdømunum vóru umlopin, hóast tey finga fleiri atkvøður, ella at býtið flokkanna ella valdømannanna millum varð broytt.

Til dømis fekk Miðflokkurin seinast tvey tingumboð eftir luftalsregluni, men í báðum førum vórðu mannfólk ovast á listanum í valdøminum. Fullkomin javnstøða mátti so antin ført við sær, at fjórða valevnið í atkvøðutali í Suðurstreymi ella triðja valevnið í Eysturoynni skuldi verði tikið framum verandi tingmenn. Alternativt skuldi flokkurin fingið annað eykavalda umboð sítt í øðrum valdømi, har kvinna var ovarligari á listanum.

Sum dømið vísir, er trupult at orða ásetingar um uppperð av valúrslitinum, ið førir við sær fullkomna ella partvísa javnstøðu.

Velja vit hinvegin at broyta valskipan, antin at gera Føroyar til eitt valdømi ella at brúka raðfesta uppstilling í verandi valdømunum (sum gjørt var inntil 1958), er lættari at seta krøv til antin tal ella raðfesting av kyninum báðum í samband við uppstilling ella uppperð av valinum.

Millum lættastu broytingarnar at fremja eru at áseta minstabrøk av hvørjum kyni, til dømis við at lata § 8 í javnstøðulógini (um umleið líka nógv umboð av hvørjum kyni) galda fyri floksuppstillingina í hvørjum valdømi sær.

Aðrar broytingar kundu verið at býtt listaatkvøðurnar á nakað sama hátt sum gjørt varð við listaatkvøður, tá raðfest uppstilling varð brúkt undan 1958. Var t.d. bæði fremsta og næstfremsta valevnið í persónligum atkvøðum av sama kyni, kundi fremsta valevni av hinum kyninum fingið burtur av listaatkvøðunum so nógv sum neyðugt at koma sær fram á annað plássið, og so frameftir kundu listaatkvøðurnar tryggja, at tað annaðhvørt vórðu kallur og kona á listanum.

Hetta ljóðar kanska fløkt men hevði ført við sær í Suðurstreyimi:

Valið 2004, raðfylgja, listaatkvøður óbýttar

Listi	A	B	C	D	E	H
Listin	280	490	348	57	234	112
Flestar	♂ – 574	♀ – 645	♂ – 412	♀ – 184	♂ – 1421	♂ – 407
Næstflestar	♂ – 450	♂ – 551	♂ – 380	♂ – 64	♀ – 527	♂ – 52
Triðjflestar	♂ – 336	♂ – 398	♀ – 341	♀ – 48	♂ – 197	♀ – 51
Fjórðflestar	♀ – 152	♂ – 185	♀ – 308	♂ – 31	♂ – 197	♀ – 48

Vald vóru A:2 (umframt 1 fastan varalim fyri landsstýrismann) , B:2, C:2, D:0, E:3, H:1.

Valið 2004, raðfylgja, listaatkvøðurnar býttar

Listi	A	B	C	D	E	H
Listin						
Flestar	♂ – 574	♀ – 645	♂ – 412	♀ – 184	♂ – 1421	♂ – 407
Næstflestar	♂ – 450	♂ – 551	♀ – 381	♂ – 64	♀ – 527	♀ – 53
Triðjflestar	♀ – 337	♀ – 399	♂ – 380	♀ – 48	♂ – 197	♂ – 52
Fjórðflestar	♂ – 336	♂ – 398	♀ – 308	♂ – 31	♂ – 198	♀ – 48

Í døminum verður sama tingmannatal valt, men býtið innanhýsis á listunum verður broytt.

Uppgerð	Kvinnur valdar	Kvinnur fast v.	Kvinnur íalt	1. var.
<i>Galdandi uppperð</i>	2	0	2	2
<i>Broytt uppperð</i>	3	1	4	3

Broytingin hevði verið, at heldur enn tvær kvinnur, vórðu tríggar valdar í Suðurstreyimi (á lista B, C og E). Harumframt hevði ein verið fastur varalimur á tingi (á lista A) móti ongari í dag, umframt at tríggar (á lista B, E, H) høvdu

verið fyrsti varalimur heldur enn tvær í dag. Sostatt hǫvdu fýra kvinnur sitið fast á tingi fyri Suðurstreym, og tríggjar aðrar hǫvdu regluliga verið varaumboð.

Í dǫminum eru bert fýra ovastu valevnini sett upp, men eftir lógarbroytingini skulu listaatkvøðurnar bítast til antin ikki fleiri akvøður eru eftir at býta, ella ikki fleiri valevni eru at taka ímóti kynsbýttum listaatkvøðum.

Í dǫminum sæst:

Á Lista A eru listaatkvøðurnar ikki nóg nógvar til at broyta raðfylgjuna ovast á listanum, so at tað verður annaðhvørt konufólk og mannfólk, men eru kortini nóg nógvar at flyta konufólk fram á triðja plássið; tær eru tó ikki nóg nógvar at flyta konufólk fram á fjórða plássið at fáa javnvág í.

Á Lista B eru listaatkvøðurnar nóg nógvar at broyta raðfylgjuna; ikki fleiri konufólk vóru á listanum, so nakrar listaatkvøður hǫvdu lopið av.

Á Lista C eru listaatkvøðurnar nóg nógvar at broyta raðfylgjuna.

Á Lista D er raðfylgjan ovast á listanum „eftir bókini“, men listin fekk ongan valdan. Óneyðugt var tí at býta listaatkvøður.

Á Lista E eru listaatkvøðurnar nóg nógvar at broyta raðfylgjuna, men ásetingin í broytta § 31, stk. 2 kemur nú til sín rætt, trý mannfólk og – við býttum listaatkvøðum – eitt konufólk eru jøvn við 197 atkvøðum hvør; nú verður fyrst tikið eftir kyni, síðani eftir lutakasti.

Á Lista H eru listaatkvøðurnar nóg nógvar at broyta raðfylgjuna.

Raðfesting

Henda broytingin er helst tann mest virkna (effektiva) broytingin í valuppperðini, tí hon byggir á tað søguliga og í øðrum norðanlondum vælkenda prinsippið um at býta listaatkvøðurnar eftir ávísam frymli, ávísari raðfesting.

Javnstøða sambært tingskipanina

Sum nevnt kann javnstøða fáast á Føroya lögtingi við at brúka § 63, stk. 1 í tingskipanini. Niðanfyri nevndu flokkar boða samstundis frá, at lögtingsmaður ella fastur varalimur tekur seg úr sæti í avrátt tíðarskeið. Teir flokkar, ið lættliga kunnu gera hetta eru:

Fólkaflokkurin í Vágum (annar varalimur), Sambandsflokkurin í Vágum (triði varalimur, ið hevur verið inni á tingi), Fólkaflokkurin í Suðurstreymi (fyrsti varalimur), Javnaðarflokkurin í Suðurstreymi tvey umboð (fyrsti og

annar varalimur), Tjóðveldisflokkurin í Suðurstreymi (triði varalimur, ið hefur verið inni á tingi), Miðflokkurin (triði varalimur, ið hefur verið inni á tingi), Javnaðarflokkurin í Suðuroy (annar varalimur), Tjóðveldisflokkurin í Suðuroy (fyrsti varalimur), Tjóðveldisflokkurin í Sandoy (fyrsti varalimur), Fólkaflokkurin í Norðoyum (annar varalimur), Javnaðarflokkurin í Norðoyum (fyrsti varalimur), Tjóðveldisflokkurin í Norðoyum (annar varalimur), Miðflokkurin í Eysturoy (annar varalimur).

Hetta gevur afturat teimum trimum føstu kvinnunum á tingi 17 kvinnur, so sjálvt um onkrari berst frá, skuldi borið til at fingið stóðuna 16-16 á Føroya løgtingi í tvær vikur. Á tann hátt kundu politisku flokkarnir víst, at javnstøða ber til og givið veljarum eins væl og valevnum íblástur til næsta val.

Hetta at fáa javnstøðu í lag eina tíð á Løgtingi, kundi vorðið fastur árligur siður, so til dømis á hvørjum ári vórðu tvær ella trýggjar vikur fyri 8. mars, altjóða kvinnudagin, settar av til javnstøðu. Á henda hátt bar til varpa ljós á javnstøðu eins væl og ta í aðrar mátar betraðu umboðan og tað økta fólkaræði, ið stendst av at fáa javnstøðu á ting.

Nú tingskipanin verður dagförd, kundi enntá verði roynt at fingið hesa skipan ásetta í nevndu grein um varaumboð á tingi.

Samanumtikið

Nógv kann gerast til tess at fáa í lag javnstøðu á Føroya Løgtingi. Aðrar almennar valskipanir, antin við einmansvaldønum ella við Føroyum sum eitt valdømi kundu gjørt tað lættari at fingið javnstøðu í lag. Men sjálvt við verandi skipan sum útgangsstøði ber í øllum førum til at gera hesar broytingar:

- Listaatkvøðurnar verða býttar eftir kyni.
- Flokkarnir tryggja javnstøðu við at endurskoða uppstillingarmannagongd sína.
- Flokkarnir semjast um at fáa javnstøðu í lag ávíst tíðarskeið sambært tingskipanina.
- *ella*: Flokkarnir verða kravdir at fáa javnstøðu í lag ávíst tíðarskeið sambært tingskipanina.
- Reglan um umleið somu umboðan fyri bæði kyn (JsL § 8) verður at galda fyri floksuppstilling í einstøku valdømunum.
- Flokkarnir fáa heimild at stilla upp á raðfestum vallistum.
- *ella*: Flokkarnir verða kravdir at stilla upp á raðfestum vallistum.

Við hesum verða hesi hugskot lögð út til almenna umrøðu.

SKJAL 1 – FORMLIG UPPSKOT

Broytingar í valógini

Nevndin fyri øktum kvinnuleikluti í politikki og javnstøðunevndin mæla til at landsstýrismaðurin leggur fram soljóðandi tvinnanda uppskot til broyting í løgtingsvallógini.

Til tess at tryggja, at annað uppskotið kann vinna frama, tó at hitt verður felt, verður mælt til at leggja bæði uppskotini fram; hesi kunnu kortini sambært tingskipanini verða viðgjørð undir einum.

Uppskotini eru:

- at byta listaatkvøður eftir kyni
- at áseta javnstøðu á valevnislistum

I. Listaatkvøður býttar eftir kyni.

Galdandi ásetingar	Broyttar ásetingar
§ 30. Endaliga uppgerðin av valinum í valdøminum verður gjørd av viðkomandi løgtingsvalnevnd í seinasta lagi vikudagin aftaná valið á tí staði, har valnevndarformaðurin býr.	§ 30. Endaliga uppgerðin av valinum í valdøminum verður gjørd av viðkomandi løgtingsvalnevnd í seinasta lagi vikudagin aftaná valið á tí staði, har valnevndarformaðurin býr.
<i>Stk. 2.</i> Valnevndin ger nýggja teljing og meting av teimum á hvørjum einstøkum valstaði givnu atkvøðuseðlum eftir reglunum í § 28.	<i>Stk. 2.</i> Valnevndin ger nýggja teljing og meting av teimum á hvørjum einstøkum valstaði givnu atkvøðuseðlum eftir reglunum í § 28.
<i>Stk. 3.</i> Síðan ger nevndin upp fyri hvørt valstað sær, hvussu nógvar persónligar atkvøður hvørt valevni hefur fingið. Uppgerðin verður gjørd fyri hvønn flokk sær eftir hesum reglum:	<i>Stk. 3.</i> Síðan ger nevndin upp fyri hvørt valstað sær, hvussu nógvar persónligar atkvøður hvørt valevni hefur fingið. Uppgerðin verður gjørd fyri hvønn flokk sær eftir hesum reglum:
a) Persónligar atkvøður: Hevur veljarin sett kross út fyri navninum á einum valevni og annars ikki givið seðlinum nakað eyðkenni, verður atkvøðan roknað sum givin fyri hesum valevni.	a) Persónligar atkvøður: Hevur veljarin sett kross út fyri navninum á einum valevni og annars ikki givið seðlinum nakað eyðkenni, verður atkvøðan roknað sum givin fyri hesum valevni.

<p>b) Listaatkvøður: Hevur veljarin sett kross út fyri floksnavninum ella út fyri nøvnunum á fleiri valevnum ella sett kross yvir allan floksteigin, ella sett krossin á slíkan hátt, at tað ikki við vissu sæst, hvørt av valevnum floksins veljarin hevur atkvøtt fyri, verður atkvøðan at rokna sum listaatkvøða.</p>	<p>b) Listaatkvøður: Hevur veljarin sett kross út fyri floksnavninum ella út fyri nøvnunum á fleiri valevnum ella sett kross yvir allan floksteigin, ella sett krossin á slíkan hátt, at tað ikki við vissu sæst, hvørt av valevnum floksins veljarin hevur atkvøtt fyri, verður atkvøðan at rokna sum listaatkvøða.</p>
<p><i>Stk. 4.</i> Valnevndin kann ikki havna atkvøður, av tí at hesar falla á persónar, hvørs valbæri er ivasamt, men skulu tílíkir spurningar um neyðugt avgerast av lögtinginum. Nevndin ger síðan ta endaligu uppgerðina yvir úrslitið av atkvøðugreiðsluni í valdøminum. Úrslitið verður innført í valbókina og kunngjørt fyri teim hjástøddu.</p>	<p>Stk. 4. Valnevndin ger síðani upp tillagaða persónliga atkvøðutalið. Listaatkvøðurnar verða býttar eftir kyni; so nær sum gjørligt annaðhvørt valevni eftir atkvøðutali verður av hvørjum kyni.</p>
	<p><i>Stk. 5.</i> Valnevndin kann ikki havna atkvøður, av tí at hesar falla á persónar, hvørs valbæri er ivasamt, men skulu tílíkir spurningar um neyðugt avgerast av lögtinginum. Nevndin ger síðan ta endaligu uppgerðina yvir úrslitið av atkvøðugreiðsluni í valdøminum. Úrslitið verður innført í valbókina og kunngjørt fyri teim hjástøddu.</p>

<p>§ 31. Uppgerðin av valinum verður gjørd soleiðis, at fyrst verður avgjørt, hvussu nógv vaevni skulu verða vald fyri hvønn vaevnislista. Samlaða atkvøðutalið fyri hvønn vaevnislista verður at býta við 1, 2, 3 o.s.fr. til hvørt atkvøðutalið er býtt við tali eins stórum og talið av sessum, sum avvarðandi vaevnislisti kann hugsast at fáa í mesta lagi. Hægsta býtingartalið, sum soleiðis kemur fram, gevur tí lista, sum fær tað í sín lut, rætt til lim nr. 1, næsthægsta býtingartalið gevur tí lista, sum fær tað í sín lut, rætt til lim nr. 2 o.s.fr., til talið á umdømisvaldum limum, ið valdir skulu verða, er býtt millum teir ymisku vaevnislistarnar. Standa býtingartølini á jøvnum, skal lutakast fara fram. Lutakastið verður tikið av formanni vaevndarinnar, meðan tey, ið hjástødd eru, síggja</p>	<p>§ 31. Uppgerðin av valinum verður gjørd soleiðis, at fyrst verður avgjørt, hvussu nógv vaevni skulu verða vald fyri hvønn vaevnislista. Samlaða atkvøðutalið fyri hvønn vaevnislista verður at býta við 1, 2, 3 o.s.fr. til hvørt atkvøðutalið er býtt við tali eins stórum og talið av sessum, sum avvarðandi vaevnislisti kann hugsast at fáa í mesta lagi. Hægsta býtingartalið, sum soleiðis kemur fram, gevur tí lista, sum fær tað í sín lut, rætt til lim nr. 1, næsthægsta býtingartalið gevur tí lista, sum fær tað í sín lut, rætt til lim nr. 2 o.s.fr., til talið á umdømisvaldum limum, ið valdir skulu verða, er býtt millum teir ymisku vaevnislistarnar. Standa býtingartølini á jøvnum, skal lutakast fara fram. Lutakastið verður tikið av formanni vaevndarinnar, meðan tey, ið hjástødd eru, síggja.</p>
<p><i>Stk. 2.</i> Av hvørjum einstøkum lista verða teir valdu limirnir tiknir eftir persónliga atkvøðutali teirra. Standa atkvøður á jøvnum, ger lutakast av.</p>	<p><i>Stk. 2.</i> Av hvørjum einstøkum lista verða teir valdu limirnir tiknir eftir tillagaða persónliga atkvøðutali teirra. Standa atkvøður á jøvnum, ger kynsbýtið, í øðrum lagi lutakast av.</p>
<p><i>Stk. 3.</i> Valnevndin gevur øllum teimum soleiðis valdu eitt valbræv</p>	<p><i>Stk. 3.</i> Valnevndin gevur øllum teimum soleiðis valdu eitt valbræv.</p>
<p><i>Stk. 4.</i> Í seinasta lagi 2 dagar aftaná at nevndin hevur gjørt upp býtið av limunum, skal valnevndarformaðurin senda landsstýrinum eina váttaða útskrift av tí, sum ført er í valbókina um valið.</p>	<p><i>Stk. 4.</i> Í seinasta lagi 2 dagar aftaná at nevndin hevur gjørt upp býtið av limunum, skal valnevndarformaðurin senda landsstýrinum eina váttaða útskrift av tí, sum ført er í valbókina um valið.</p>
<p><i>Stk. 5.</i> Atkvøðutilfarið verður goymt av valnevndarformanninum í 1 ár aftaná valið og skal síðani forkomast.</p>	<p><i>Stk. 5.</i> Atkvøðutilfarið verður goymt av valnevndarformanninum í 1 ár aftaná valið og skal síðani forkomast.</p>

Uppskot um broyting í løgtingslóg nr. 49 frá 20.juli 1978 um val til Føroya Løgting

§ 1. Gjørdar verða hesar broytingar:

1. Í § 30 verður stk.4 broytt til stk. 5, og verður sett inn soljóðandi nýtt stk. 4:
„Stk. 4. Valnevndin ger síðani upp tillagaða persónliga atkvøðutalið. Listaatkvøðurnar verða býttar eftir kyni; so nær sum gjørligt annaðhvørt valevni eftir atkvøðutali verður av hvørjum kyni.”
2. Í § 31 verður stk. 2 orðað av nýggjum:
„Stk. 2. Av hvørjum einstøkum lista verða teir valdu limirnir tiknir eftir tillagaða persónliga atkvøðutali teirra. Standa atkvøður á jøvnum, ger kynsbýtið, í øðrum lagi lutakast av.”

§ 2. Lógin kemur í gildi dagin eftir kunngerð.

Almennar viðmerkingar

Løgtingið samtykti 20. oktober 2005, at:

„Løgtingið tekur undir við, at landsstýrismaðurin setur eina nevnd at arbeiða fyri, at kvinnur fáa ein øktan leiklut í at taka politiskar avgerðir.

Í nevndini verða: Eitt umboð fyri hvønn flokk á Løgtingi, eitt umboð fyri Føroya kommunufelag, eitt umboð fyri Kommunusamskipan Føroya, eitt umboð fyri Kvinnufelagasamskipan Føroya og eitt umboð fyri Javnstøðunevndina. Varalimir verða valdir fyri allar limir“.

Hetta var beinleiðis í samsvari við uppskot til samtyktar um tilráðingar frá Útnorðurráðnum í 1999, sum Løgtingið samtykti 18. november 1999.

Í viðmerkingunum til uppskotið sigur:

„Endamálið við hesum uppskoti til samtyktar er at seta eina nevnd, sum skal skipa fyri tvørpólitiskum tiltøkum til tess at økja um talið á kvinnum á Løgtingi og í kommunustýrunum kring landið. Vónandi kann eitt úrslit av hesum arbeiði verða, at umboðanin á leið verður í samsvari við umboðanina í hinum Norðurlondunum, sum er væl hægri enn í Føroyum. Í Landstinginum eru uml. 33% konufólk, í Altinginum eru uml. 30% konufólk, og í Fólkinginum eru uml. 39% konufólk“.

Kynbýtið á Føroya Løgtingi er út av lagi vánaligt – bert trýggjar kvinnur eru av 32 tingumboðum, svarandi til færri enn 10%. Hetta hóast kallmenn bert finga 71 %, kvinnur 16 %, og 13 % ikki atkvøddu fyri nøkrum kyni, uttan heldur fyri listanum. Við øðrum orðum, 29 % av veljarunum seinast atkvøddu ikki fyri mannfólki, men kortini førði valskepanin til, at mannfólk finga 91 % av tingsessum.

Samsvarandi viðmerkingini um, at „úrslit av hesum arbeiði skal verða, at umboðanin á leið verður í samsvari við umboðanina í hinum Norðurlondunum,“ hevur hetta uppskotið til endamáls at býta listaatkvøðurnar eftir kyni, soleiðis at umboðanin á Føroya Løgtingi, bæði fasta umboðanin og umboðanin ígjøgnum varaumboð, verður javnari eftir kyni.

Eftir eldri vallóg komu listaatkvøðurnar teimum valevnum til góðar, sum flokkarnir høvdu raðfest. Eftir galdandi vallóg fáa tey, ið atkvøða fyri listanum onga ávirkan á, hvør verður valdur, hóast tey hava latið tað upp til flokk sín at skipa umboðanina. Eftir hesum uppskoti verður tað aftur so, at listaatkvøðurnar verða býttar, nú eftir kyni. Teir veljarar, ið framvegis velja at atkvøða fyri listanum vita nú, at atkvøða teirra verður nýtt til at gera valið betur umboðandi. Teir veljarar, ið heldur vilja velja persón av ávísam kyni kunnu framvegis gera tað við at atkvøða persónliga.

Serligar viðmerkingar

Nýtt § 30, stk. 4

Eftir hesi ásetingini skulu listaatkvøðurnar bítast eftir kyni so langt tær røkka. Eru tvey fremstu valevnini eftir atkvøðutali av sama kyni, fær fremsta valevni av hinum kyninum so nógvar atkvøður burturav listaatkvøðutalinum, sum krevjast at gerast næstfremst. Soleiðis verðu hildið fram til ongar listaatkvøður eru eftir at býta ella ongin at taka ímóti, so raðfylgjan í atkvøðutali mest móguligt verður annaðhvørt kallur og kona, mannfólk og konufólk.

Broytt § 31, stk. 2

Tá stendur á jøvnum skal fyrst takast eftir kyni so nevnda raðfylgja kemur í lag, bert í øðrum lagi skal lutakast vera.

Vísast kann til dømið í aðaltekstinum.

II. Javnstøða á valevnislista

Galdandi ásetingar	Broyttar ásetingar
<p>§ 17. Valið fer fram eftir listum, har ávísir persónar bjóða seg fram sum valevnir í einum valdømi.</p>	<p>§ 17. Valið fer fram eftir listum, har ávísir persónar bjóða seg fram sum valevnir í einum valdømi.</p>
<p><i>Stk. 2.</i> Ein valevnislisti má ikki hava fleiri valevni enn trý fleiri enn talið av løgtingsmonnum, tó ongantíð meiri enn tað dupulta, ið veljast skulu í valdøminum. Um henda treyt verður ikki hildin, skal listin verða lýstur ógildugur.</p>	<p><i>Stk. 2.</i> Ein valevnislisti má ikki hava fleiri valevni enn trý fleiri enn talið av løgtingsmonnum, tó ongantíð meiri enn tað dupulta, ið veljast skulu í valdøminum. Um henda treyt verður ikki hildin, skal listin verða lýstur ógildugur.</p>
<p><i>Stk. 3.</i> Valevnini skulu vera so skilliga lýst við navni, starvi og bústaði, at ongin samanblanding við nakran annan valbæran persón kann standast av.</p>	<p>Stk. 3. eru á vallista valevni av øðrum kyni meira enn eitt fleiri enn av hinum, skal listin hava undantaksloyvi sambært § 8, stk. 2 í javnstøðulógini. Um henda treyt ikki verður hildin, skal listin verða lýstur ógildugur.</p>
<p><i>Stk. 4.</i> Valevnislistarnir mugu vera formanninum í avvarðandi løgtingsvalnevnd í hendi í seinasta lagi kl. 18.00 3 vikur frammanundan valdegnum.</p>	<p><i>Stk. 4.</i> Valevnini skulu vera so skilliga lýst við navni, starvi og bústaði, at ongin samanblanding við nakran annan valbæran persón kann standast av.</p>
<p><i>Stk. 5.</i> Listin skal vera undirskrivaður av valevnunum og av í minsta lagi 10 og í mesta lagi 15 veljarum sum stillarum, og hjálagdur skal vera serligur listi yvir stillararnar, har teir eru skilliga lýstir við navni, starvi og bústaði. Valevnini og stillararnir kunnu eisini undirskriva á avrit av valevnislistanum. Eisini kunnu valevnini í staðin fyri við undirskrift, vátta sína uppstilling við brævi, fjarriti, telexi o.tl. Listin skal vera latin inn av einum stillara, og hesin hevur rætt til á einum avriti av valevnislistanum at fáa kvittan frá formanninum fyri, at listin er móttikin og nær.</p>	<p><i>Stk. 5.</i> Valevnislistarnir mugu vera formanninum í avvarðandi løgtingsvalnevnd í hendi í seinasta lagi kl. 18.00 3 vikur frammanundan valdegnum.</p>

<p><i>Stk. 6.</i> Ongin má stilla upp samstundis til val í ymsum valdøllum ella sum valevni hjá meira enn einum flokki ella stilla upp uttanflokka og samstundis taka undir við einum flokki. Ger nakar ímóti hesum, verður valið, um tað fellur á hann, ógildugt.</p>	<p><i>Stk. 6.</i> Listin skal vera undirskrivaður av valevnunum og av í minsta lagi 10 og í mesta lagi 15 veljarum sum stillarum, og hjálagdur skal vera serligur listi yvir stillararnar, har teir eru skilliga lýstir við navni, starvi og bústaði. Valevnini og stillararnir kunnu eisini undirskriva á avrit av valevnislistanum. Eisini kunnu valevnini í staðin fyri við undirskrift, vátta sína uppstilling við brævi, fjarriti, telexi o.tl. Listin skal vera latin inn av einum stillara, og hesin hevur rætt til á einum avriti av valevnislistanum at fáa kvittan frá formanninum fyri, at listin er móttikin og nær.</p>
<p><i>Stk. 7.</i> Ongin kann vera stillari fyri meira enn ein valevnislista. Hann, ið er stillari fyri fleiri listar, kann ikki roknast sum stillari hjá nøkrum lista.</p>	<p><i>Stk. 7.</i> Ongin má stilla upp samstundis til val í ymsum valdøllum ella sum valevni hjá meira enn einum flokki ella stilla upp uttanflokka og samstundis taka undir við einum flokki. Ger nakar ímóti hesum, verður valið, um tað fellur á hann, ógildugt.</p>
<p><i>Stk. 8.</i> Um valevnislisti verður lýstur ógildugur, ella um valevni verður strikað av listanum, skal henda avgerð nevndarinnar, sum er endalig, verða skrivað í valbókina, og úrskrift úr henni um hetta skjótast møguligt og í øllum førum fyri valið, verða send tí stillara, sum listan hevur latið inn.</p>	<p><i>Stk. 8.</i> Ongin kann vera stillari fyri meira enn ein valevnislista. Hann, ið er stillari fyri fleiri listar, kann ikki roknast sum stillari hjá nøkrum lista.</p>
<p><i>Stk. 9.</i> Heldur nevndin, at ein rættstundis innlatin valevnislisti er so ófullfíggaður, at neyðugt er at gera hann ógildugan, skal nevndin beinanvegin boða viðkomandi stillara frá hesum og geva honum høvi til innan 24 tímar at bøta um brekið.</p>	<p><i>Stk. 9.</i> Um valevnislisti verður lýstur ógildugur, ella um valevni verður strikað av listanum, skal henda avgerð nevndarinnar, sum er endalig, verða skrivað í valbókina, og úrskrift úr henni um hetta skjótast møguligt og í øllum førum fyri valið, verða send tí stillara, sum listan hevur latið inn.</p>

	<p><i>Stk. 10.</i> Heldur nevndin, at ein rættstundis innlatin valevnislisti er so ófullfíggaður, at neyðugt er at gera hann ógildugan, skal nevndin beinanvegin boða viðkomandi stillara frá hesum og geva honum høvi til innan 24 tímar at bøta um brekið.</p>
--	--

Uppskot um broyting í løgtingslóg nr. 49 frá 20.juli 1978 um val til Føroya Løgting

§ 1. Gjærdar verða hesar broytingar:

3. Í § 17 verður stk.3 broytt til stk. 4 osfr., og verður sett inn soljóðandi nýtt stk. 3:
„*Stk. 3.* Eru á vallista valevni av øðrum kyni meira enn eitt fleiri enn av hinum, skal listin hava undantaksloyvi sambært § 8, stk. 2 í javnstøðulógini. Um henda treyt ikki verður hildin, skal listin verða lýstur ógildugur.

§ 2. Lógin kemur í gildi dagin eftir kunngerð.

Almennar viðmerkingar

Vísast kann til somu atlit sum í fyrra uppskotinum.

Uppskotið ber í sær, at valevnislistar koma undir somu reglu sum almennar nevndir, nevnliga, at nærum eins nógv valevni skulu vera av hvørjum kyni. Frávik frá hesum kunnu fyrst og fremst koma fyri, tá ólíkatal av valevnum er uppstillað, og so tá talan er um flokkar ella fylkingar, ið ikki hava limir av øðrum kyninum, ella har ongin persónur av øðrum kyninum býður seg fram.

Serligar viðmerkingar

Nýtt § 17, stk. 3

Ásetingin ger, at mannagongdin í javnstøðulógini § 8 skal brúkast til valevnislistar. Flokkur ella fylking, ið stilla upp, mugu tryggja sær nærum javna umboðan av báðum kynum, men kunnu tó fáa undantaksloyvi, um so er, at viðkomandi felagsskapur hevur gjørt nøktandi og viðkomandi roynd at fáa kynsjavnauppstilling í lag. Størri frávik ið er frá sama tali (burtursæð frá ólíkatali) av hvørjum kyni, verri verður at fáa undantaksloyvi.

Hjá störru flokkunum og hjá smærri flokkum í sterku valdøðum teirra kemur helst ekki uppá tal at geva frávik uttan í heilt serligum fòrum at loyva frávikum uppá eitt valevni (afturat ólíkatali).

Fasti Gerðarrættur

Føroyskt Lógarrít fer nú undir at prenta rættarúrskurðir í breiðum týðningi. Til ber hjá vanligu rættunum, gerðarrættum, kærunevndum og øðrum stovnum at lata okkum fáa úrskurðir at almannakunngerða.

Í ritinum hesuferð og næstu ferð verða úrskurðir frá Fasta Gerðarrætti prentaðir. Til ber eisini at lesa úrskurðirnar á www.fg.fo.

The Faroese Law Review will now commence publication of court decisions in its broadest meaning. The regular courts, arbitration panels, administrative tribunals and other institutions may submit decisions for publication.

In this issue and the next one decisions from the Faroese Permanent Labour Tribunal. These decisions may also be read online on www.fg.fo.

ÚRSKURÐUR HJÁ FASTA GERÐARRÆTTI Í MÁLI FG 1/2006

Gerðarrættarúrskurður í gerðarrættarmálinum 1/2006 Starvsmannafelagið móti Fíggjarmálaráðnum

Skipan av Gerðarrættinum

Fasti Gerðarrættur er skipaður sambært sáttmála millum partarnar á føroyska arbeiðsmarknaðinum til tess at loysa trætur partanna millum og tulka sáttmálaósemjur o.a.m.

Í hesum málinum er Gerðarrættur skipaður við Halgir Winther Poulsen sum formanni og Leivi Michelsen og Hendrik Thomsen sum gerðarrættardómarum.

Partarnir í málinum eru Starvsmannafelagið, J. H. Schrøtersgøta 9 Tórshavn, umboðað av Sigmundi Poulsen, advokati, og Fíggjarmálaráðið, Traðargøta 39 Argir, umboðað av Inga Højgaard, advokati.

Málið byrjaði við kæruriti, dagfestum 28. august 2006, latið Gerðarrættinum av Sigmundi Poulsen vegna Starvsmannafelagið.

Málskrav og málsgrundir partanna

Málskrav kærandi er, at innkærði skal viðurkenna, at protokollat til § 6 í sáttmálanum millum partarnar skal tulkast soleiðis, at skriflig ávaring kann ekki gevast fyrr enn munnlig fyrst er givin.

Málsgrundir kærandi eru sambært kæruriti (2) hesar:

at protokollat til § 6 í sáttmálanum millum partarnar skal tulkast soleiðis, at skrifliga árvaringin, sum N. N. fekk 26. mai 2005, varð givin av órøttum

Eftir protokollatinum til § 6 og galdandi praksis skal munnlig ávarðing gevast fyrst.

Málskrav innkærda er sambært svarriti (2) frídøming.

Málsgrundir innkærda eru:

- at talan ikki er um eina sáttmálaáseting, men um eitt protokollat, sum ikki er bindandi fyri saksøkta, soleiðis at skilja, at hann hevur skyldu at fylgja tí;
- at framferðarhátturin í protokollatinum sostatt ikki skal fylgjast;
- at ásetingin í protokollatinum ikki er førd inn sum sáttmálatekstur, og
- at orðið „eigur“ í protokollatinum stuðlar hesum sjónarmiði;
- at tað er mótparturin, sum skal prógva tann dagliga praksis, sum hann vil stuðla seg til;
- at mótparturin ikki hevur prógvað tann dagliga praksis, hann ger galdandi;
- at grovt misbrot í protokollatinum fyri at geva ávaring og grovt sáttmálabrot í grein 4 í løgtingslóg um starvsmenn sum burturvísingargrund einki hava við hvørt annað at gera;
- at tað er arbeiðsgevarin, ið tekur avgerð í málinum, sum má meta, nær talan er um misbrot, sum skulu hava við sær skrifliga ávaring, og nær tað skal hava við sær burturvísing;
- at tað saktans kan fyriliggja grovt misbrot, sum gevur rætt til skriflig ávaring, uttan at tað automatiskt fyriliggur grovt sáttmálabrot, sum gevur rætt til burturvísing og
- at um so er, at tað er soleiðis sum mótparturin førir fram – at grovt misbrot sambært protokollatinum altíð skal hava við sær rætt til burturvísing – so er í veruleikanum ikki brúk fyri skrifligari ávaring yvirhvøvdur. Hetta kann ikki hava verið meiningin.

Harumframt ger innkærði galdandi, at kærarin hevur próvbyrðuna fyri, at tað finst ein praksis á økinum, sum kærarin hevur gjørt galdandi.

Veruligu umstøðurnar í málinum

Tann 21. apríl 2005 hendi eitt mistak í sambandi við útgjalding av mánaðarlønini á einum almennum stovni. Av einari ikki nærri upplýstari grund kom tað starvsfólkið, sum stóð fyri lønarútgjaldingunum, at ávísa uml. kr. 465.000,- ov nógv til ávísan lønmóttakara sambært lønútgjaldslistanum. Tað eydnaðist kortini at taka ta ov stóru upphæddina aftur, áðrenn lønin var komin á kontu hjá viðkomandi á Postgirostovuni.

Um mannagongdina í sambandi við lønarútgjaldingar er upplýst at, at tað eru uml. 450 fólk, ið fáa løn útgoldna hvønn mánað. Samlaðu útgjaldingarnar eru uml. 10 mió. kr. um mánaðin og útgjaldingarnar kunnu vera millum kr. 12.000 og kr. 43.000 til hvønn móttakara. Áðrenn útgjaldingina verður gjørdur ein royndarúttrekklisti, sum er uml. 302 síður til støddar.

Starvsfólkið boðaði beinanvegin fíggarfulltrúanum frá, men ikki stjóranum á stovninum. Í eini samrøðu millum starvsfólkið, stjóran og fíggarfulltrúan, har álitisumboðið á skrivstovuni eisini var til staðar, viðgekk starvsfólkið, at tað hevði fullu ábyrgdina av mistakinum, sum var hent á tann hátt, at tjekklistin ikki var gjøgnumgingin nóg gjølla. Semja var um, at mistøk eiga at verða rættað beinanvegin, og at tað eisini var gjørt í hesum førinum. Stjórin fýltist á, at boð ikki vórðu send honum beinanvegin. Í einum ætlanarskrivi boðaði stjórin starvsfólkinum frá, at ætlanin var at geva eina skrivliga ávaring fyri hendingina. Eftir at álitisfólkið hevði víst til protokollatið til § 6 í sáttmálanum millum Fíggaráráðið og Starvsmannafelagið og gjørt galdandi, at starvsfólkið í fyrsta umfari átti at fáa eina munnliga ávaring, helt stjórin fast um ætlanina at geva eina skrivliga ávaring, sum varð givin í skrivi dagfest 26. mai 2005, sum Starvsmannafelagið fekk kunning um. Starvsmannafelagið kærði avgerðina til Lønardeildina á Fíggaráráðnum, sum við brævi dagfest 6. apríl 2006 boðaði frá, at út frá tí, sum fram var komið í málinum, var ikki meiri gjørt við málið. Hesum mótmælti Starvsmannafelagið, men til fánýtis.

Tað hendi síðani ikki meiri í málinum, fyrr enn Starvsmannafelagið við kæruriti dagfest 28. august 2006 legði tað fyri Fasta Gerðarrætt.

Málsviðgerðin í Fasta Gerðarrætti

Sambært upprunaliga kæruritinum, ið handað var Gerðarrættinum, var málskrav kærandi, at „inndømdi skal viðurkenna, at protokollat til § 6 í sáttmálanum millum partarnar skal tulkast soleiðis, at skrivliga ávaringin, sum NN fekk 26. mai 2005, var givin av órøttum“, Sum málgrund fyri hesum málskravi gjørdi kærandi galdandi, at eftir protokollatinum til § 6 og galdandi praksis skal munnlig ávaring gevast fyrst.

Í upprunaliga svarriti sínum var málskrav innkærda, sum endaliga málskravið, frídøming, og samstundis tók innkærði fyrivarni um, at málið var burturvíst frá

Gerðarrættinum. Innkærði vísti á, at málið var lagt fyrri Fasta Gerðarrætt sum tulkingsmál, men førði fram, at tað var ivasamt, um málið yvirhøvur var eitt tulkingsmál. Av tí at innkærði, Fíggjarmálaráðið, í sáttmála sínum við kærandi ikki hevur bundið seg til at leggja tulkingsmál fyrri Fasta Gerðarrætt sambært § 6 (3) b/c í sáttmálanum um Fasta Gerðarrætt, var innkærði ikki bundin til at lata málið viðgera og avgera av Fasta Gerðarrætti.

Eftir at hesin spurningur var viðgjørdur á fyrireikandi rættarfundu tann 13. oktober 2006, samdust partarnir um at broyta málskrøv síni soleiðis sum tey endaliga eru lýst omanfyri.

Eftir hetta var semja partanna millum um at lata málið í hendurnar á Fasta Gerðarrætti til viðgerðar og avgerðar. Innkærði hevði tó tað fyrivarni, at tað einans var sjálf tulkingsin av sáttmálanum, ið Gerðarrætturin skuldi taka avgerð í og ikki ítökiliga málið, soleiðis sum tað upprunaliga var lagt fyrri Gerðarrættin av kæraranum.

Eftir at málið var liðugt fyrireikað við skrivaskifti millum sakførarnar hjá pørtunum og framløga av skjølum, var endaligur úrskurðarfundur ásettur til at verða fríggjadagin 12. januar 2007 kl. 14.00.

Formaðurin í málinum setti fundin kl. 14.00 og beyð pørtunum vælkomnum. Saman við formanninum vóru møttir teir báðir gerðarrættardómararnir, Leivur Michelsen og Hendrik Thomsen.

Vegna kæraran møtti Sigmund Poulsen, advokatur, saman við Gunnleivi Dalsgarð, formanni í Starvsmannafelagnum.

Vegna innkærda møtti Ingi Højgaard, advokatur, saman við Súsonnu Nolsøe, fulltrúa á lønardeildini í Fíggjarmálaráðnum.

Formaðurin gav orðið til Sigmund Poulsen, advokat, til at leggja málið fram fyrri Gerðarrættin.

Hann endurtók málskravið og byrjaði við at lesa upp orðaljóðið á protokollatinum til § 6 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið:

„Um so er, at starvsfólk eftir leiðslunnar meting ikki røkir tænastrygdur sínar, eigur starvsfólkið í fyrstu syftu at fáa eina munnliga ávaring. Tá ið ávaring verður kunngjørd, skal álitisfólkið á staðnum vera hjástatt. Eftir hesa munnligu ávaring hevur viðkomandi rætt til at fáa at vita orsøkina til ávaringina og fær frá tí tíðarskeiði eina freist, áðrenn ein skrivlig ávaring kann verða givin viðkomandi og send felagnum við nágreiniligari grundgeving.

Tá ið uppsøgn verður givin skal hon sendast viðkomandi skrivliga. Reglan í hesum protokollati er ikki galdandi, um starvsfólk hevur framt grovt misbrot í tænastuni. Áðrenn uppsøgn uttan umsókn verður givin, skal stovnurin senda felagnum fráboðan“.

Hann gjørði galdandi, at munnlig ávaring altíð skuldi vera givin, áðrenn ein skrivlig ávaring kundi vera givin einum starvsfólki.

Síðani lýsti hann málið við gjøgnumgongd av úrdráttum av teimum framløgdu skjølunum, skjal 1 – 15.

Harnæst gjøgnumgekk advokaturin upprunan til og tær ymisku broytingarnar í protokollatinum, ið hendar vóru frá 1987 til 1994. Hetta varð lýst við gjøgnumgongd av úrdráttum úr skjølunum I til N.

At enda boðaði advokaturin frá, at hann fór at avhoyra Gunnleiv Dalsgarð, formann í Starvsmannafelagnum.

Síðani fekk Ingi Højgaard, advokatur, orðið til at leggja málið fram vegna innkærda.

Hann byrjaði við at endurtaka fortreytirnar fyri, at Fígggjarmálaráðið hevði góðkent at leggja málið fyri Gerðarrættin og gjørði staðiliga vart við, at tað bert var sjálv tulkningin av protokollatinum og ikki ítøkilig málið, ið skuldi viðgerast av Gerðarrættinum. Hann hevði tí onki at siga um ítøkilig málið. Tó vísti hann á, at mannagongdirnar vóru broyttar síðani apríl 2004. Eftir hendingina var ein skrivlig mannagongd gjörd fyri eftirlit í sambandi við lønaravgreiðsluna á stovninum. Hetta skjalið var lagt fram sum skjal F. Í hesum sambandi var gjørt vart við, at áðrenn hendingina var bert tann eina gjøgnumgongdin av tjekklistanum, men nú var broytingin tann, at tvey starvsfólk hvør sær gjøgnumgingu tjekklistan.

Síðani var formaðurin í Starvsmannafelagnum avhoyrdur.

Gunnleivur Dalsgarð greiddi frá, at hann kom í nevndina í Starvsmannafelagnum í 1994 og gjørdist formaður í 1998. Hann hevði verið formaður síðani tá, og er framvegis formaður í felagnum.

Hann vísti á, at sambært protokollatinum til § 6 í sáttmálanum skal einhvør skrivlig ávaring, ið verður givin, sendast Starvsmannafelagnum við nágreiniligari grundgeving. Í hesum sambandi greiddi hann frá, at í hansara tíð sum nevndarlimur og formaður í Starvsmannafelagnum var hann bert vorðin kunnigur við triggjar skrivligar ávaringar. Tann eina var eitt KT-mál, sum hevði samband við

Almannastovuna. Tað næsta var eitt mál í sambandi við Strandferðsluna, og tað triðja málið var hetta málið, ið nú var til viðgerðar. Í teimum báðum fyrrnevndu málunum vóru munnligar ávaringar givnar áðrenn ta skrivligu ávaringina.

Hetta málið er tað fyrsta málið, har ein skrivlig ávaring er givin uttan at viðkomandi starvsfólk frammanundan hevir fingið eina munnliga ávaring. Felagið skrásetir ikki munnligar ávaringar, starvsfólk fáa, av tí at tær ikki verða fráboðaðar felagnum, men viðgjørðar á staðnum við luttøku av álitisfólkinum á viðkomandi stovni. Tað hendir kortini, at ein nevndarlimur umboðar starvsfólkið í sambandi við munnliga ávaring, um so er, at álitisfólkið kennir seg ov nær viðkomandi.

Uppsagnir koma sjáldan fyri, og er tað oftast vegna vantandi játtan (sparingar). Burturvísingar er bert talan um í førum, har tað snýr seg um grov misbrot sum t.d. nógva fráveru frá arbeiði, drekkarí ella kassatrot.

Eftir hansara tykki eru munnligar ávaringar eitt virðismikið amboð til at loysa ósemjur og trupulleikar á einum arbeiðsplássi.

Um protokollatið greiddi hann frá, at tað í roynd og veru er ein útgreining av ávísari mannagongd. Protokollatið hevir eftir Starvsmannafelagsins sjónarmiði fult gildi sum stóð tað í sjálvum sáttmálanum. Sum dømi um onnur protokollat til sáttmálan nevndi hann reglurnar um farloyvi, § 11 í sáttmálanum, har eitt protokollat er knýtt at sáttmálagreinini.

Eftir hansara tykki er talan um eitt lítið mál, ið als ikki átti at verið tikið upp, ella í mesta lagi átti at verið avgjørt við einari munnligari ávaring.

Spurdur hvat tað var, ið gjørði, at mistakið hjá starvsfólkinum var mett at vera grovt ósketni, svaraði Ingi Højgaard, at talan var um trý mistøk: fyrst var ein stór upphædd skeivt inntastað, síðani var mistakið ikki uppdagað beinanvegin, og at enda var mistakið ikki fráboðað stjóranum av viðkomandi starvsfólki.

Eftir stuttan steðg varð málsviðgerðin tikin uppafur.

Sigmund Poulsen, advokatur, fekk orðið at leggja sjónarmið kærandi fram.

Tað, ið Gerðarrætturin skal taka støðu til, er, um starvsfólk hava krav um munnliga ávaring áðrenn skrivlig ávaring kann verða givin.

Ein protokoll er eitt skjal, har greitt verður frá um samráðingar og úrsliti av samráðingum. Eitt protokollat er ein frágreiðing um, hvat úrslit partar eru komnir til í samráðingum. Eitt protokollat kann annað hvørt vera ein útgreining av,

hvussu at eigur at vera borið í ávísum førum, ella ein vátan um, hvat partarnir ætla at gera („hensigtserklæring“).

Protokollatið til § 6 í sáttmálanum er av tí fyrra slagnum, nevnliga ein útgreinan av ávísum mannagongdum, ið eiga at verða fylgdar.

Hann fór síðani yvir til at viðgera forsøguna til protokollatið, soleiðis sum hon er lýst í skjølunum I til N og minti á, at tá kravið varð sett fram fyrstu ferð av Starvsmannafelagnum í sambandi við sáttmálasamráðingar tann 7. maj 1987 (skjal I) var tað heilt vanligt, at fólk vórðu send heim einans við munnligum boðum. Fyrisitingarlógin kom ikki fyrr enn í 1994. Beinleiðis orsøkin til, at kravið varð sett fram í 1987, var søgan um „Ólav Halga“, ið sigldi á land á Hælinum í Hesti. Tann einasti, ið var uppsagdur, var matrósurin, ið var limur í Starvsmannafelagnum. Orðaljóðið í protokollatinum er broytt gjøgnum tíðirnar. Seinni kom tað afturat, at Starvsmannafelagið skuldi uppí, tá talan var um skrivliga ávaring. Úrslitið av samráðingunum í 1987 var protokollatið dagfest 2. juni 1987 undirskrivað av Starvsmannafelagnum og Landsstýrinum, har staðfest var, at munnlig ávaring skuldi gevast, áðrenn talan kundi vera um skrivliga uppsøgn. Hetta varð seinni broytt eftir sáttmálauppleggi frá Starvsmannafelagnum dagfest 18. januar 1994 (skjal M), har orðið „uppsøgn“ verður broytt til „ávaring“, Úrslitið av hesum gjørdist semjan frá 17. februar 1994 (skjal N), har protokollatið fær eina orðing, ið svarar til tað, sum nú er galdandi (skjal 16).

Er talan um grovt misbrot, skal protokollatið als ikki brúkast. Í skjali I brúkar Starvsmannafelagið orðið „skal“, hetta verður broytt til „eigur“ í semjuni í protokollatinum (skjal L). Aftaná 20 ár má orðið „eigur“ nú skiljast sum „skal“, Tann munnliga ávaringin má prógvast fyri at tann skrivliga ávaringin kann gevast. Tí skal álitisfólkið, tá talan er um munnliga ávaring, og Starvsmannafelgið, tá talan er um skrivliga ávaring, vera við. Munnlig ávaring hevur til endamáls at forða fyri, at eitt óhapp endar sum ein vanlukka fyri viðkomandi.

Hetta er fyrstu ferð, at skrivlig ávaring kemur fyri, uttan at munnlig ávaring er givin viðkomandi frammanundan. Sambært protokollatinum skal Starvsmannafelagið hava boð um allar skrivligar ávaringar, og í sáttmálaløpi partanna millum má tað tí leggjast til grund, at tað ikki eru talan um fleiri skrivligar ávaringar hesi árinu enn tey trý dømuni, ið formaður Starvsmannafelagsins nevnir. Annars er talan um sáttmálabrot. Hesi trý dømuni mugu tí sigast at vera tann praksis, ið galdandi er. Verður hugt at starvsfólkapolitikki landsins, sæst, at um talan er um uppsøgn orsakað av rúsdrekkamisnýtslu, skal fyrst munnlig ávaring verða givin, síðani hjálp av ymiskum slag og at enda kann talan verða um skrivliga ávaring. Starvsmaður, ið hevur gjørt seg sekan í einum hendiligum mistaki, eigur ikki at fáa verri viðgerð enn hetta. Hetta átti ikki at verið nakað mál. Tann skeiva inntastingin átti at verið steðgað av einari teldu, og pengarnir ongantíð komnir til útgjaldingar.

Mistakið hjá viðkomandi starvsfólki eigur allar hægst at føra eina munnliga ávaring við sær.

Síðani fekk Ingi Højgaard orðið at leggja fram sjónarmið kærda.

Hann legði fyrst dent á, at her var talan um eitt generelt mál, eina sáttmálatulking og ikki eitt konkret mál. Fíggjarmálaráðið góðkendi ikki, at málið var lagt fyri Gerðarrættin, fyrr enn kærarin hevði broytt málið frá einum konkretum máli um sáttmálabrot til eitt generelt tulkingarmál. Í viðgerðini av málinum fór hann at leggja dent á fyra høvuðsspurningar:

1. Hvat er eitt protokollat, og hvat er hetta protokollatið?
2. Um protokollatið er løgfrøðiliga bindandi, hvat liggur so í orðunum „eigur“ og „skal“?
3. Um protokollatið er bindandi og „eigur“ merkir „skal“, hvat er so galdandi? Skal munnlig ávaring *altíð* gevast, áðrenn skrivlig ávaring kann verða givin.
4. Hvat er galdandi praksis?

Viðv. sp. 1: Hví fara summar orðingar í sjálvan sáttmálan og aðrar í eitt protokollat? Hann hevur onki dugað at funnið um hetta í bókmentum ella aðra staðir.

Tað var Starvsmannafelagið, sum í 1987 kravdi orðaljóðið í sáttmálan, men Landsstýrið svaraði nei, hetta kann koma í eitt protokollat. Henda sannroynd samanborið við at orðið „eigur“ var brúkt í staðin fyri „skal“, sum kravt av Starvsmannafelagnum, má føra til, at protokollatið verður javnsett við eina „hensigtserklæring“ og ikki eitt bindandi skjal.

Viðv. spurningi 2: Hevur onki dugað at funnið í orðabókum ella aðra staðni um málsliga munin á orðinum „skal“ og „eigur“, Í 1987 byrjar Starvsmannafelagið við einum kravi „skal“, men endin er, at orðið „eigur“ kemur í staðin. Her má okkurt liggja aftanfyri. Eftir hansara tykki merkir orðið eigur nærmast tað, sum á donskum verður nevnt „bør“,

20 ár broyta ikki „eigur“ til „skal“, Kærandi hevur próvbyrðuna og má prógva, at „eigur“ merkir „skal“, og sostatt er ein bindandi áseting. Hesa próvbyrðu hevur kærandi ikki lyft.

Viðv. Spurningi 3: Kærandi blandar hugtakið burturvísing uppí og vil siga, at grovt misbrot í protokollatinum merkir tað sama sum burturvísing í Starvsmannalógini. Men hetta er ikki rætt. Her í protokollatinum er talan um ávikavíst munnliga og skrivliga ávaring. Talan kann í tí einstaka førinum vera um eitt mistak ella misbrot, ið má metast at vera grovt uttan at hetta kann føra til burturvísing

sambært Starvsmannalóggávuni. Í hesum sambandi vísti hann á Lars Svenning Andersen: Funktionerret (2004) síðu 689.

Um grovt misbrot í protokollatinum verður skilt soleiðis, at tað altíð gevur rætt til burturvísing sambært starvsmannalóggávuni, verður ikki rúm fyri skrivligari ávaring, sum ásett í protokollatinum, og hetta gevur onga meining.

Viðv. spurningi 4: Kærandi kann bert vísa á trý mál ígjøgnum eitt 20-ára tíðarskeið. Hetta er ikki nóg mikið til at talan kann vera um praksis ella rættarvenju. Í hesum sambandi minti hann á tey grundleggjandi krøvini fyri, at talan kundi vera um bindandi rættarvenju, nevnliga at tað var ein mannagongd, ið brúkt var uttan stórvegis undantak í drúgva tíð, og at teir partar, ið brúktu hesa mannagongd, høvdu gjørt tað í teirri fatan, at teir vóru lögfrøðiliga bundnir.

Kærandi hevur próvbyrðuna og hevur ikki megna at lyft hesa byrðu.

Samanumtikið er tað tí sjónarmið innkærda, at Gerðarrætturin eigur at frídøma.

Síðani fekk Sigmund Poulsen orðið aftur og tók samanum.

Viðvíkjandi spurninginum um protokollatið var galdandi (bindandi) partanna millum, vísti hann á orðingina um, at reglan í hesum protokollati er *ikki galdandi*, um starvsfólk hevur framt grovt misbrot í tænastráti. Av hesum má sostatt fylgja, at í øðrum førum er reglan „galdandi“ og altso bindandi. Hann var samdur í, at reglan skuldi ikki brúkast, tá talan var um grovt misbrot.

Hann helt fast um tulkingina hjá kærandi, at grovt misbrot í protokollatinum hevði sama innihald sum hugtakið „grovt sáttmálabrot“ í § 4 í Starvsmannalógini.

Talan kann vera um burturvísingargrund uttan at viðkomandi kann burturvísast. Aðrar grundir, eitt nú at arbeiðsgevarin hevur góðkent mannagongdina frammanundan ella talar ov seint at, kunnu føra til, at viðkomandi starvsmaður kortini ikki kann burturvísast í tí konkreta førinum. Tá verður rúm fyri skrivligari ávaring sambært reglunum í protokollatinum.

Gerðarrætturin heldur

Soleiðis sum partarnir hava verið samdir um at leggja málið fyri Gerðarrættin, er tað eitt tulkingarmál, ið snýr seg um tulking av protokollatinum til § 6 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið.

Hesa tulking fer Gerðarrætturin at gera á tann hátt, at teir spurningar, ið settir vóru av innkærda undir viðgerðini av málinum, verða viðgjørdir og svaraðir.

Spurningarnir eru hesir:

1. Hvat er eitt protokollat, og hvat er hetta protokollatið?
2. Um protokollatið er lögfrøðiliga bindandi, hvat liggur so í orðunum „eigur“ og „skal“?
3. Um protokollatið er bindandi og „eigur“ merkir „skal“, hvat er so galdandi? Skal munnlig ávaring *altíð* gevast, áðrenn skrivlig ávaring kann verða givin.
4. Hvat er galdandi praksis?

(1) Hvat er eitt protokollat, og hvat er hetta protokollatið?

Gerðarrætturin heldur seg ikki til at gera eina almenna allýsing av hugtakinum „protokollat“, Tó so sambært vanligum málbrúki er ein protokoll tað sama sum ein gerðarbók ella ein fundarbók. Sambært Móðurmálsorðabókini verður ein tílfk bók brúkt til frásagnir frá fundum, sum í stuttum endurgeva orðaskifti, úrslit, samtyktir o.tl. Eitt protokollat ella fundarfrásøgn má tí haldast at vera ein frágreiðing um, hvat fór fram á einum ávísium fundi, og hvat var sagt og møguliga samtykt.

Seinni helmingur av spurninginum, nevniliga hvat er hetta protokollatið, má haldast at hava størri týðning fyri málið, sum her er til viðgerðar. Tann avgerandi spurningurin er her, um orðaljóðið í protokollatinum er bindandi, soleiðis sum kærandi heldur uppá, ella um protokollatið, soleiðis sum innkærði heldur uppá, einans skal skiljast sum ein ætlanarkunngerð (“hensigsterklæring”) og ikki eitt bindandi skjal.

Forsøgan til protokollatið er, soleiðis sum lýst av þórtunum, í stuttum henda: Undir sáttmálasamráðingunum í mai 1987 var eitt av krøvunum frá Starvsmannafelagnum, at gerast skuldi eitt protokollat til sáttmálan (tá § 8) um uppsøgn av starvsfólki. Krøv felagsins vóru sambært kravlistanum í stuttum, at áðrenn starvsfólk verða søgd úr starvi, skulu tey hava eina munnliga ávaring og síðani eina freist, áðrenn skrivlig uppsøgan kann verða givin. Aftaná tílfka uppsøgn skuldu samráðingar vera millum Starvsmannafelagið og Landsstýrið, og kundu partarnir ikki semjast, skuldi uppsøgnin takast aftur.

Krav felagsins var sostatt ein regulering av rætti arbeiðsgevarans til at siga starvsfólk úr starvi.

Fyrsta svar Landsstýrisins undir samráðingunum var, at hetta skuldi ikki í sáttmálan, men eitt protokollat kundi møguliga góðkennast, tó við undantaki av reglunum um samráðingar og afturtøku av umsókn.

Endin var, at eitt protokollat til § 8 varð undirskrivað av þórtunum tann 2. juni

1987, sum staðfesti, at uppsagnir skuldu gerast sambært Starvsmannalógini. Um starvsfólk ikki røkir tænauskylDIR sínar, skuldi ein munnlig uppsøgn gevast, og síðani skuldi ein freist avtalast, áðrenn skrivlig uppsøgn kundi verða givin. Hetta skuldi tó ikki vera galdandi, um talan var um grovt misbrot í tænastruni.

Sum tað sæst, verður í fyrsta umfari víst til Starvsmannalógina (frá 1958) um almennu reglurnar um uppsøgn. Síðani verður avtalað ein munnlig ávaring og ein í hvørjum einstøkum føri avtalað freist, áðrenn talan kundi verða um skrivliga uppsøgn.

Hetta protokollatið var galdandi óbroytt inntil Starvsmannafelagið í sambandi við sáttmálaráðingarnar í 1994 kom við einum broytingaruppskoti, sum stórt sæð býtti „skrivlig uppsøgn“ um við „skrivlig ávaring“, Við hesari broyting hevur protokollatið verið galdandi síðani tá og er framvegis galdandi sum eitt protokollat til § 6 í núgaldandi sáttmála.

Reglurnar um uppsøgn av starvsfólki vóruá settar í Starvsmannlógini frá 1958, og høvdu sostatt verið galdandi í meiri enn 10 ár, tá Starvsmannafelagið setti kravið um broyting av § 8 fram av fyrstan tíð. Uppskotið frá Starvsmannafelagnum veik reiðiliga nógv frá reglunum í Starvsmannalógini, og Landsstýrið vildi ikki góðkenna krøvini frá Starvsmannafelagnum um broyting av sáttmálanum, men vildi í mesta lagi ganga við til eitt protokollat.

Óvist er, hví hesar reglurnar framvegis eru at finna í einum protokollati og ikki eru tiknar við í sjálvan sáttmálan. Sum tað sæst av framman fyri standandi, hevur Landsstýrið (arbeiðsgevarin) eingi ynski havt um broytingar av orðaljóðinum, síðani fyrsta protokollatið varð góðkent í 1987. Einasta broytingin er, sum nevnt, eftir ynski frá Starvsmannafelagnum. Havast má eisini í huga, at meginparturin av ásetingunum í § 6 í sáttmálanum longu eru at finna í uppsagnarreglunum í § 2 og § 16 í Starvsmannalógini. Somuleiðis er ein partur (seinastu tvey pettini) av protokollatinum at finna í § 6 í sáttmálanum.

Tað veruliga nýggja í protokollatinum eru reglurnar um munnliga og skrivliga ávaring við freist ímillum, ið ikki er ásett til nakað fast tíðarskeið.

Illa ber til at lýsa orðaljóðið í protokollatinum sum óbindandi ætlan. Heldur er orðaljóðið ein ásett mannagongd um, hvussu farast skal fram við ávaringum frá arbeiðsgevarasiðu. Tað er eisini lítið sannlíkt, at ein tilík ætlanarkunngerð hevði staðið óbroytt í einum sáttmála, sum er endurnýggjaður fleiri ferðir av pørtunum í einum tjúgu ára skeiði.

Í hesum høpi er eitt protokollat meira at meta saman við rundskriv ella kunngerð, ið leggja seg at almennu ásetingunum í hægri lóg. Høvuðsreglurnar eru at finna

í sáttmálanum, og nærri mannagongdir verða lýstar í protokollatinum; eitt tilfíkt protokollat kann nýtast at taka samanum venju og semju, ið partarnir vilja lýsa ella skipa nærri. Slíkt protokollat mugu eftir umstøðunum metast at leggja afturat sáttmálanum ella vera partur av sáttmálanum í víðari merking.

Ein samdur Gerðarrættur heldur tí, at protokollatið til § 6 í sáttmálanum má sigast at vera eitt bindandi skjal og sostatt í roynd og veru partur av sáttmálanum heldur enn bert ein ætlan um, hvat partarnir hava í hyggju at gera.

(2) *Bindur protokollatið, hvat merkir tá at ávaring „eigur“ ella „skal verða givin“* Starvsmannafelagið hevur um henda spurningin fyrst og fremst ført fram, at eftir 20 ár má „eigur“ skiljast sum „skal“,

Fígjarmálaráðið hevur ført fram, at tá Starvsmannafelagið av fyrstan tíð setti kravið fram, var orðingin „munnlig ávaring *skal* gevast“, men í protokollatinum varð orðingin „... *eigur* at gevast“, Her má okkurt bógva undir. Fígjarmálaráðið førir fram, at eigur er sama sum á donskum máli „bør“, ið merkir „eigur at vera“ heldur enn „er“, og stostatt óbindandi ætlan heldur enn bindandi áseting.

Gerðarrætturin heldur, at tá ið ræður um at tulka ávísa orðing í sáttmála ella protokollati, er mest týðandi, hvussu orð og setningur verða brúkt í viðkomandi høpi, men neyðugt er eisini at hyggja at, hvussu orðið vanliga verður skilt málsliga.

Frammanundan er greitt frá, at í sáttmálahøpi partanna er orðingin at meta sum partur av sáttmálanum, og eingin orðing í sáttmálanum kann ætlast at vera uttan innihald ella so leys, at hon ikki onkurs vegna bindur partarnar ella ræður fyri onkrum viðurskiftum partanna millum.

Hetta verður eisini stuðlað av, at um týðningurin av orðinum „eigur“ einans er ein ætlan um nakað, sum eigur at verða gjørt, átti ein tilfík ætlan á ein hvønn hátt at verið førd í verk ígjøgnum tey tjúgu árin, sum protokollatið hevur verið ein partur av sáttmálagerðini partanna millum.

Sambært Móðurmálsorðabókini er tað týðningurin av orðinum „eiga“, ið liggur næst hesin: „hava rætt til, lutast, hava afturfyri“ og „mega, skula“, Um orðið „mega“ hevur orðabókin hendan høvuðstýðning: „vera noyddur til, noyðast, skula, eiga“, Orðið „skula“ hevur sambært orðabókini hesar høvuðstýðningar: „hava í sinni at gera, ætla staðiliga, vilja“ og „vera noyddur at, mega, eiga (at gera)“,

Samanumtikið heldur Gerðarrætturin tí, at bæði avtaluhøpið og málsligi týðningurin av orðinum „eiga“ og orðingini „eigur at gevast“ má sigast at bera

í sær eina skyldu til at gera eitthvørt heldur enn bert eina ætlan um, at okkurt kann verða gjørt.

Gerðarrætturin heldur tí, at ásetingarnar í protokollatinum sostatt binda partarnar.

(3) Skal munnlig ávaring altíð verða givin áðrenn skrivlig ávaring kann gevast? Starvsmananfelagið ger galdandi, at svarið er ja til henda spurningin. Hetta fylgir bæði av orðingini í protokollatinum og tí praksis, sum higartil hevur verið á økinum. Tó skal protokollatið ikki brúkast, um starvsfólk hevur framt grovt misbrot í tænastrá, ið kærandi javnsetir við grovt sáttmálabrot, ið sambært Starvsmanalógini kann føra til burturvísing úr starvinum.

Fígghjarmálaráðið ger harafturímóti galdandi, at grovt misbrot kann ikki javnsetast við sáttmálabrot sambært Starvsmanalógini. Í protokollatinum er talan um ávikavist munnliga og skrivliga ávaring. Talan kann í tí einstaka førinum vera um eitt mistak ella misbrot, ið má metast at vera grovt, uttan at hetta kann føra til burturvísing. Um protokollatið skal skiljast soleiðis, sum kærandi ger galdandi, verður ikki rúm fyri skrivligari ávaring, men einans fyri burturvísing, og hetta gevur onga meining.

Gerðarrætturin heldur, at soleiðis sum protokollatið er orðað, kann talan vera um ávikavist munnliga og skrivliga ávaring, men ikki burturvísing. Harafturat verður ásett, at uppsøgn skal gevast skrivliga. Protokollatið ásetir, at eitt starvsfólk, ið tvær ferðir ger seg sekan í misrøkt av tænastráskyldum sínum, fyrst skal hava eina munnliga ávaring og síðani eina skrivliga. Onki verður sagt um, hvørt mistakið skal vera av sama slag í báðum førum, ella hvussu álvarsligt tað skal vera. Ei heldur er nakað sagt um, hvussu langt tíðarskeiðið skal vera millum tær báðar ávaringarnar.

Verða hesar reglur praktiseraðar strangliga eftir orðaljóðinum, soleiðis sum Starvsmanafelagið ger galdandi at tær skulu, kann tað føra til órimiligar fylgjur í tí einstaka førinum. Um t.d. eitt starvsfólk hevur verið í sama starvi í nógv ár uttan at fáa nakra munnliga ávaring, og so kemur at gera eitt álvarsligt mistak í tænastrá, sum kundi verið mett sum „grovt misbrot“, er arbeiðsgevarin avskorin frá at geva viðkomandi tænastráfólki eina skrivliga ávaring, hóast tað hevði verið rímligari, enna at sagt viðkomandi úr starvi.

Gerðarrætturin heldur tí ikki, at ásetingin í protokollatinum eigur at verða tulkað soleiðis, at tað í ongum føri er møguligt at geva eina skrivliga ávaring, um viðkomandi starvsfólk ikki frammanundan hevur fingið eina munnliga ávaring.

(4) Galdandi rættarvenja

Starvsmannafelagið ger galdandi, at tey trý dømuni, ið formaðurin í Starvsmannafelagnum hefur greitt frá, mugu sigast at vera tann praksis, ið galdandi er á økinum. Sambært sáttmálanum skal ein skrivlig ávaring fráboðast Starvsmannafelagnum við nágreiniligari grundgeving, og Starvsmannafelagið hefur seinastu trettan árin bert fingið trýggjar tílkar fráboðanir. Er talan um fleiri skrivligar ávaringar, er sostatt talan um sáttmálabrot frá arbeiðsgevarasiðu.

Fíggjarmálaráðið førir hinvegin fram, at trý dømi í einum so longum tíðarskeiði ikki er nóg mikið til, at talan kann vera um praksis, soleiðis sum hetta hugtak vanligi verður skilt. Í øllum førum hefur kærandi próvbyrðuna, og hana hefur hann ikki megnað at lyft.

Gerðarrætturin heldur, at tað er kærandi, sum hefur gjørt galdandi, at ein praksis ella rættarvenja finst á økinum, ið skal prógva, at so er. Tey trý dømuni, ið nevnd eru av kærandi, og sum ikki eru serliga væl lýst, metir Gerðarrætturin ikki vera nóg mikið til at staðfesta, at ein rættarvenja finst, sum ásetir, hvussu farast skal fram, tá ávaringar verða givnar sambært protokollini til § 6 í sáttmálanum.

Hinvegin er víðfevnd dómsvenja á økinum. Sambært hesi venju verður vanlig kravt, at ein arbeiðsgevari, sum ynskir at burturvísa einum starvsfólki fyri brot á tænstuskyldur, frammanundan skal hava givið viðkomandi eina ávaring. Hetta er serliga galdandi, tá ræður um smærri gerandislig brot, ið eru gjørd gjøgnum longri tíð, ella í førum har arbeiðsgevarin hefur funnið seg í álvarsligari brotum frá starvsfólki uttan at hava givið ávaring.

Sambært hesi dómsvenju ber til at siga, at ein ávaring skal, fyri seinni at kunna prógvast, verða skrivlig og í greiðum orðum lýsa tey viðurskifti, sum sambært arbeiðsgevaranum eru at meta sum brot á tænstuskyldurnar. Somuleiðis skal í ávaringini verða boðað frá, at endurtøka fer at føra ávísar fylgjur við sær, eitt nú uppsøgn ella burturvísing. Slík ávaring er ikki galdandi í óavmarkaða tíð, og skal arbeiðsgevari tí antin áseta eina ávísa tíð ella tola, at hon fynast innanfyri rímiliga tíð.

Gerðarrætturin sigur tí henda

Úrskurð

Protokollatið til § 6 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið, dagfestur 20. oktober 2005, hefur sama gildi partanna millum, sum stóð tað í sjálvari sáttmálagreinini.

At ávaring eigur at verða givin merkir, at ávaring skal verða givin.

Hóast munnlig ávaring í flestu førum skal verða givin, áðrenn skrivlig ávaring kann verða givin sama starvsfólki, er hetta tó ikki neyðugt í øllum førum.

Tað er ikki prógvað, at nøkur rættarvenja finst um ávaring sambært protokollatinum til § 6 í sáttmálanum.

Hvør partur ber sín egna kostnað.

Partarnir bera sambært sáttmála um Fasta Gerðarrætt og Reglugerð um gjöld hvør sína helvt av málskostnaðinum eftir nærri uppgerð.

30. januar 2007

Halgir Winther Poulsen, Leivur Michelsen og Hendrik Thomsen

www.flr.fo